

Z UHORSKA NA MORAVU.
BARÓNKA LUJZA STILLFRIEDOVÁ, ROD. GRÓFKA PÁLFFYOVÁ
(1857–1909)

DANIEL HUPKO

The life of the baroness Louise Stillfried, née the countess Pálffy (1857–1909), was connected with especially three places: the Červený Kameň Castle, the Bratislava Town Palace and the Castle in Vizovice in Moravia. Whereas the first two residences belonged to her father, the count Stephen Pálffy (1828–1910), the castle in Vizovice was owned by her husband, the baron Rudolf Stillfried (1849–1921). The presented case study looks at the life of Louise in a synthesising way, analysing its major milestones and putting it into a broader historic and social contexts. It describes the life of a county daughter who married a baron at a relatively old age and fulfilled the mission to which she had been predetermined by the society of her time – she became a wife, a mother, and a lady of the house, i.e. she maintained her own household. Despite the modest source base on which her life could be explored, several so far unknown aspects of her life could be discovered. The text analyses Louise's family background, her education and training, the background of her entry into marriage, and her social radii both in her orientation family and after her entry into marriage to the baron Stillfried. New knowledge has also been acquired by focusing on the relationship of the Stillfrieds from Vizovice to Bratislava where the family would spend the winter months.

Key words: baroness Louise Stillfried; née the countess Pálffy (1857–1909); baron Rudolf Stillfried (1849–1921); Pálffy family; Stillfried family; austro-hungarian aristocracy; education; marriage; social radius.

V poslednom období slovenská historiografia zaznamenala oživenie záujmu o výskum šľachtických elít, ktorý bol ešte pred pár rokmi iba marginálnou záležitosťou, ktorej systematickú pozornosť venovalo iba niekoľko jednotlivcov. Napriek výraznému sklzu, ktorý slovenská historiografia v porovnaní s okolitými krajinami – najmä Rakúskom a Českom – v tejto oblasti má, slovenskí historici publikovali niekoľko knižných prác a štúdií, ktoré významným spôsobom prehĺbili mieru poznania dejín šľachty a jej každodennosti na území dnešného Slovenska. Aj napriek tomu je ale nedostatok prípadových štúdií či iných historických analýz zameraných na skúmanie konkrétnej oblasti života šľachty či jej mentality, ktoré by vytvorili vhodnú bázu na formuláciu zovšeobecnení týkajúcich sa mentality a životného štýlu šľachty, na základe ktorých by mohli byť čiastkové poznatky slovenskej historickej vedy komparované s výsledkami výskumov zahraničných historikov a zaradené do európskeho kontextu, stále citeľný.

Predkladaná štúdia chce vo vyššie uvedených intenciách prispieť k poznaniu dejín šľachty formou prípadovej štúdie na príklade Lujzy Stillfriedovej, rod. Pálffyovej (1857–1909),¹ členky

¹ V celom texte na označenie jej osoby používame meno Lujza, hoci, ako uvádzame ďalej, bola pokrstená ako Alojzia. V písomných prameňoch, ktorých sa k jej životu v archívoch zachovalo pomerne málo, máme v podobe autografu doloženú podobu mena v tvare *Louise*, čo je ženský variant francúzskeho krstného mena Louis (Alojz). Rešpektujúc tento variant, ktorý sama používala nielen na označenie svojej osoby, ale zaužívaný bol i v rodinnom kruhu, používame slovenský variant tohto mena v podobe Lujza.

červenokamenskej línie staršej vetvy rodu Pálffyovcov, ktorej život bol spätý najmä s troma lokalitami – hradom Červený Kameň nad obcou Častá na úpätí Malých Karpát, kde prežila detstvo, Bratislavou, vtedy už mestom na periférii, avšak stále ešte významným kultúrnym a spoločenským centrom, v ktorej prežila mladosť a kam sa vracala aj po vstupe do manželstva, a zámkom (kaštieľom) vo Vizoviciach na Morave, kam sa presťahovala po sobáši s barónom Stillfriedom. Cieľom štúdie je zosumarizovať doterajšie parciálne poznatky o jej živote, ktoré boli publikované v dvoch štúdiách, spracúvajúcich primárne iné témy,² a v jednej štúdii zacieľenej na jeden konkrétny aspekt jej života.³ Hlavný prínos predloženej prípadovej štúdie je v tom, že tieto (často izolované) poznatky boli revidované, dané do vzájomných súvislostí a doplnené o výsledky nových archívnych výskumov.

Rodina a detstvo

Lujza Pálffyová sa narodila v Bratislave 7. apríla 1857 ako prvorodené dieťa grófa Štefana Pálffyho z Erdódu (1828–1910) a jeho manželky, grófkы Matildy Pálffyovej, rod. Dessewffyovej (1827–1908). Celým menom bola do bratislavskej matriky pokrstených zapísaná ako Alojzia Apolónia Mária Hermína.⁴

Vojtech a Lujza Pálffyovci (zľava), výrez, okolo 1860
(Národný památkový ústav, územní památková správa v Kroměříži,
mobiiliární fond Státního zámku Vizovice, inv. č. VI 339)

² HUPKO, D.: *Niekoľko poznámok k výchovnej stratégii červenokamenských Pálffyovcov*. Studia historica Tyrnaviensia 11–12, 2011, s. 349–372 a HUPKO, D.: *Sobášna stratégia červenokamenských Pálffyovcov v 19. a prvej polovici 20. storočia*. Historické rozhľady 7, 2012, s. 73–102.

³ HUPKO, D.: *Miesto čítania vo výchove a v živote mladej aristokratky. Čitateľský vkus kontesy Lujzy Pálffyovej*. In: Poriežová, M. (ed.): *Studia Bibliographica Poseniensia* 2012. Bratislava 2012, s. 156–179.

⁴ Archív mesta Bratislavy (ďalej ako AMB), fond Zbierka cirkevných matrik (ďalej iba ZCM), inv. č. 38 – Bratislava (farnosť sv. Martina), matrika pokrstených 1856–1857, s. 211–212, fol. 24, záznam č. 190.

Sociálny rádius rodiny, do ktorej sa Lujza narodila, bol pomerne obmedzený, keďže jej rodičia, ktorí sa zosobášili v Košiciach 15. januára 1856,⁵ boli bratranec a sesternica – ich matky boli sestry: Apolónia, rod. Csákyová (1794–1868) bola manželka Vincenta Pálffyho (1792–1854) a Mária Alojzia rod. Csákyová (1799–1874) bola manželka Františka Dessewffyho (1798–1868).⁶

Orientačnú rodinu Lujzy Pálffyovej okrem jej rodičov tvorili dvaja mladší bratia, Vojtech (1858–1924) a Edmund (1863–1930). Skutočnosť, že Lujzini rodičia boli blízki príbuzní, výrazne determinovala sociálny rádius rodiny:⁷ okrem príbuzných z červenokamenskej línie staršej vetvy rodu – súrodencov Lujzinho otca Štefana Pálffyho, ho tvorili najmä členovia rodín Csákyovcov a Dessewffyovcov. Veľmi názorne možno okruh najbližších príbuzných, ktorí sa pohybovali v tesnej blízkosti rodiny Štefana a Matildy Pálffyovcov, ilustrovať na záznamoch z matrik o narodení ich potomkov, konkrétne na okruhu ich krstných rodičov.

Lujza, Edmund a Vojtech Pálffyovci (zľava), 1868

(Slovenské národné múzeum-Múzeum Červený Kameň v Častej, evid. č. A 0098)

V prípade dcéry Lujzy sa jej krstnými rodičmi stali jej starí rodičia z matkinej strany, František a Mária Alojzia Dessewffyovci.⁸ Najstarší syn Vojtech, ktorý sa narodil ako druhý v poradí, mal za krstných rodičov starú matku z otcovej strany, Apolóniu Pálffyovú, v tom čase už vdo-

⁵ Štátny archív v Košiciach, fond Zbierka cirkevných matrik (ďalej iba ZCM), inv. č. 19 – Košice, matrika sobášených 1837–1874, s. 377, záznam č. 8. Vzhľadom na blízku príbuznosť snúbencov bolo ich manželstvo dišpenzované – zmienka o tom sa nachádza v zázname o sobáši v matrike. Snúbencov zosobášil košický biskup Ignác Fábry (1792–1867).

⁶ NAGY, I.: *Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal*. C–GY. Pest 1858, s. 305.

⁷ Tento, v genealogických výskumoch často opomínaný fakt, je práve jedným z dôsledkov blízkych príbuzenských sobášov. Podrobnejšie pozri v: BRINDZA, P.: „*In consanguinitatis et affinitatis gardus dispensati.*“ *Príbuzenské sobáše v a stupne v genealógii*. Genealogické a heraldické listy 34, 2014, č. 2, s. 25.

⁸ AMB, ZCM, inv. č. 38 – Bratislava (farnosť sv. Martina), matrika pokrstených 1856–1857, s. 211–212, fol. 24, záznam č. 190.

vu, a úlohu krstného otca prijal gróf Fidél Pálffy (1788–1864), Štefanov strýko (starší brat jeho otca Vincenta).⁹ V prípade syna Gabriela (*† 1860), ktorý však zomrel ešte v deň pôrodu,¹⁰ sa jeho krstným otcom stal gróf Gabriel Csáky (1825–1862), bratranec Štefana a Matildy Pálffyovcov.¹¹ Krstnými rodičmi najmladšieho syna a zároveň ich posledného dieťaťa Edmunda Pálffyho sa stal starší brat Matildy Pálffyovej, gróf Július Dessewffy (1820–1878) s manželkou Annou, rod. Sennyeyovou (1821–1879).¹² Do tohto okruhu príbuzných možno ešte zaradiť i ďalšiu Matildinu sestru, barónku Lujzu Schellovú, rodenú grófkou Dessewffyovú (1836–1865) s rodinou.¹³ Po Lujzinej skorej smrti sa rodinná väzba s ovdoveným barónom Rudolfom Schellom (1827–1911) upevnila v roku 1867 jeho druhým sobášom s grófkou Ernestínou Pálffyovou (1833–1908), jednou zo sestier Štefana Pálffyho, čím sa uzatvorenosť príbuzenského okruhu iba prehĺbila.¹⁴

Prvé roky života Lujza strávila v Zlatých Moravciach, zvyšok detstva na hrade Červený Kameň a v Bratislave. So Zlatými Moravcami, ktoré boli centrom Tekovskej župy, sa spája najmä jej rané detstvo: v rokoch 1857–1859 totiž jej otec Štefan Pálffy zastával post tamojšieho župného náčelníka a predsedu urbárskeho súdu.¹⁵ V tomto období Štefan Pálffy s rodinou žil práve v Zlatých Moravciach, kde sa v roku 1858 narodil i jeho prvorođený syn Vojtech.¹⁶

Štefan Pálffy teda po revolučných udalostiach v rokoch 1848/1849 zaujal lojálny postoj voči dynastii – patril do tábora tzv. starokonzervatívov, ktorý tvorili magnáti oddaní trónu, na viedenskom dvore považovaní za spoľahlivých. Štefan bol s hlavnými predstaviteľmi tejto skupiny aristokratov v príbuzenskom vzťahu – odhliadnuc od jeho bratranca Mórica Pálffyho

⁹ Štátny archív v Nitre, Ivanka pri Nitre (ďalej iba ŠANR), ZCM, inv. č. 639 – Zlaté Moravce, matrika pokrstených 1842–1869, fol. 242ab, záznam č. 81.

¹⁰ Za upozornenie na jeho existenciu, keďže ho neuvádzajú žiadne genealogické príručky, ďakujeme Mgr. Ivane Janáčkovej.

¹¹ AMB, ZCM, inv. č. 40 – Bratislava (farnosť sv. Martina), matrika pokrstených 1860–1862, s. 141–142, fol. 71, záznam č. 561, inv. č. 96 – matrika zomrelých 1860–1862 (Bratislava, farnosť sv. Martina), s. 154–155, fol. 77, záznam č. 594. Grófa Gabriela Csákyho počas krstu zastúpil komorník František Ulrich. Gabriel bol syn Štefana Csákyho (1789–1829) a grófkou Ľudmilou, rod. Lažanskej (1800–1883). Štefan Csáky bol starším bratom Apolónie Pálffyovej a Márie Alojzie Dessewffyovej. SZLUHA, M.: *Szepes vármegye nemes családjai*. Budapest 2013, s. 50–51, tab. Csáky III. V tejto súvislosti je zaujímavá skutočnosť, že Ľudmila Lažanská bola neterou grófa Jána Lažanského (1774–1830) a jeho manželky Alžbety, rod. Pálffyovej (1782–1863), ktorá bola ako staršia sestra Vincenta Pálffyho tetou Štefana Pálffyho i jeho manželky Matildy Dessewffyovej. Vincent Pálffy a Ján Lažanský boli bratanci – ich matky Mária Antónia Pálffyová, rod. Kolowrat-Krakovská (1763–1842) a Valburga Lažanská, rod. Kolowrat-Krakovská (1751–1794) boli sestry. Takto sa nám obnažuje rodinná spriaznenosť červenokamenskej línie staršej vetvy rodu Pálffyovcov a rodmi Csákyovcov, Dessewffyovcov, Kolowrat-Krakovských a Lažanských.

¹² AMB, ZCM, inv. č. 41 – Bratislava, farnosť sv. Martina, matrika pokrstených 1863–1865, s. 19–20, fol. 10, záznam č. 76.

¹³ Rodina baróna Schella bývala v tzv. Csákyho-Dessewffyho paláci v Košiciach, ktorý získal František Dessewffy sobášom s Máriou Alojziou Csákyovou v roku 1819. Podrobnejšie k dejinám paláca pozri: TIMULÁKOVÁ, V.: *Stavebno-historický vývoj niektorých šľachtických mestských palácov v Košiciach*. In Domenová, M. (ed.): *Šľachta a šľachtické knižnice na východnom Slovensku*. Prešov 2014, s. 124–128.

¹⁴ Tento sobáš sa konal 28. 10. 1867 v kaplnke na hrade Červený Kameň. AMB, ZCM, inv. č. 508 – Častá, matrika sobášených 1865–1896, s. 6, záznam č. 18. Zachovalo sa i svadobné oznámenie, uložené v: Slovenská národný archív, Bratislava (ďalej iba SNA), fond Rod Pálfi – červenokamenská línia (1745–1945) (ďalej iba Pálfi – ČK), šk. č. 182, inv. č. 1795.

¹⁵ JEDLICKÁ, P.: *Eredeti részletek gróf Pálffy-család okmánytarához 1401–1653 s gróf Pálffyak életrajzi vázlatái*. Budapest 1910, s. 627. Pozriet aj: *Slovenský biografický slovník, IV. zväzok M–Q*. Zodp. red. A. Maťovčík. Martin 1990, s. 380 a BOROVSZKY, S.: *Magyarország vármegyéi és városai. Bars vármegye*. Budapest [1903], s. 425.

¹⁶ V zázname o narodení Vojtecha Pálffyho je pri mene jeho otca Štefana uvedené jeho povolanie ako „*consiliarius locumtialis, comitatus Barsiensis praeses*“, teda radca Kráľovskej miestodržiteľskej rady, náčelník Tekovskej župy. ŠANR, ZCM, inv. č. 639 – Zlaté Moravce, matrika pokrstených 1842–1869, fol. 242ab, záznam č. 81.

(1812–1897),¹⁷ jeho manželka Matilda bola vzdialenou neterou grófov Marcela (1813–1886) a Emila (1814–1866) Dessewffyovov, (boli to bratanci jej otca Františka Dessewffyho). K tomu- to táboru patrili aj Štefanov švager a Matildin starší brat Július Dessewffy (1820–1878).¹⁸ Títo aristokrati mali veľký vplyv na obsadzovanie kľúčových pozícií v štátnej správe.¹⁹ Štefan mal v tomto ohľade nielen vplyvných zástancov na viedenskom dvore, ale sám mal i všetky predpoklady na výkon župnej úradníckej funkcie: bol absolventom bratislavskej právnickej akadémie, v roku 1848 nastúpil ako koncipient na uhorské kráľovské ministerstvo vnútra, odkiaľ po revolúcii odišiel a zakrátko do štátnej služby, tentoraz v uhorskom oddelení súdneho dvora vo Viedni, vstúpil opäť, kde zotrval až do roku 1854.²⁰ Po odchode z postu tekovského župného náčelníka po páde Bachovho absolutizmu sa Štefan Pálffy začal venovať správe rodinného majetku.²¹ Potvrdil tým svoju hodnotovú orientáciu a zaradil sa k reprezentantom ostatných starokonzervatívnych rodov, ktoré v druhej polovici 19. storočia stáli mimo politiky a vedome ju ignorovali.²²

Vzdelávací proces – nezachovali sa žiadne archívne pramene, na základe ktorých by sme ho dokázali zrekonštruovať²³ – teda už Lujza absolvovala v Bratislave – či už v tzv. pálfyovskom seniorátom dome na Laurinskej ulici alebo neskôr v dnes už zbúranom paláci svojho otca na dnešnej Gorkého ulici, a na hrade Červený Kameň, kde rodina striedavo žila.²⁴

Vzhľadom na skutočnosť, že v prípade Lujziných bratov sa uplatnila tradičná distribúcia kariérnych modelov ustálených už od ranného novoveku²⁵ – starší Vojtech bol vychovávaný so zreteľom na svoju budúcu pozíciu dediča rodového majetku a mladšiemu Edmundovi bola prísúdená vojenská služba – možno predpokladať, že i v prípade Lujzy sa uplatnili zaužívané prístup k výchove grófskych dcér. V ich prípade platilo, že cieľom ich literárneho vzdelávania bolo zabezpečiť im vynikajúce všeobecné vzdelanie, zamerané na dejiny, zemepis, matematiku, fyziku, tanec, hru na hudobný nástroj a veľký dôraz bol kladený i na pestovanie konverzačných

¹⁷ Móric Pálffy bol reprezentantom konzervatívneho krídla uhorskej šľachty a počas revolučných udalostí v rokoch 1848/1849, keď sa ako vysoký armádny dôstojník zdržiaval v Schönbrunne, verejne proklamoval vernosť panovníckej dynastii. Pozri: HUPKO, D.: *Gróf Móric Pálfi. Vojensko-politický profil aristokrata*. Vojenská história 15, 2011, č. 2, s. 22–23.

¹⁸ HOLEC, R. – PÁL, J.: *Aristokrat v službách štátu. Gróf Emanuel Péchy*. Bratislava 2006, s. 163–168. Ku genealogickým súvislostiam pozri: NAGY, I.: *Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal*. Harmadik kötet. Pest 1858, s. 305.

¹⁹ MRVA, I.: *Slovensko a Slováci v 2. polovici 19. storočia*. Bratislava 2010, s. 83.

²⁰ JEDLICSKA, P.: *Eredeti részletek gróf Pálffy-család okmánytarához 1401–1653 s gróf Pálffyak életrajzi vázlatai*. Budapest 1910, s. 627.

²¹ Nielen hradu Červený Kameň a k nemu patriacemu veľkostatku, ale i správe pálfyovského seniorátu, ktorej sa venoval už od roku 1856. Postupne sa Štefan Pálffy od začiatku 60. rokov 19. storočia začal angažovať i vo verejnom živote Bratislavy. Podrobnejšie i s odkazmi na literatúru a archívne pramene pozri výpočet jeho funkcií v: HUPKO, D. – OBUCHOVÁ, V.: *Pálffyovský seniorátový dom a palác Štefana Pálffyho v Bratislave. História a súvislosti*. Bratislava. Zborník Múzea mesta Bratislavy 24, 2012, s. 97–98.

²² Roman Holec ako príklady takýchto rodov okrem Pálffyovcov uvádza i Erdődyovcov či Esterházyovcov. Porovnaj: HOLEC, R. – PÁL, J.: *Aristokrat v službách štátu. Gróf Emanuel Péchy*. Bratislava 2006, s. 29.

²³ Písomná pozostalosť Lujzy Pálffyovej sa v Slovenskom národnom archíve zachovala len v nepatrnom torze – tvorí ju iba niekoľko listov a účtov rozdelených do šiestich inventárnych jednotiek: SNA, Pálfi – ČK, šk. č. 350, inv. č. 3346–3351. Jej pozostalosť nie je ani súčasťou fondu Rodinný archív Stillfriedů Vizovice, ktorý je uložený v Moravskom zemskom archíve. Za jeho prezretie, vrátane 17 nespracovaných archívnych škatúl (stav v roku 2012), ďakujeme doc. PhDr. Bohumírovi Smutnému, Dr.

²⁴ K histórii a vzájomnému vzťahu oboch budov pozri: HUPKO, D. – OBUCHOVÁ, V.: *Pálffyovský seniorátový dom a palác Štefana Pálffyho v Bratislave. História a súvislosti*. Bratislava. Zborník Múzea mesta Bratislavy 24, 2012, s. 79–116.

²⁵ K všeobecne k preferovaným kariérnym modelom šľachtických synov pozri napr.: KOLDINSKÁ, M.: *Každodennost renesančního aristokrata*. Praha; Litomyšl 2004, s. 8–30.

schopnosti.²⁶ Výsledkom takejto výchovy bola dokonale vychovaná mladá dáma, ktorá mala všetky predpoklady stať sa žiadanou partiou pre každého, primerane stavovsky postaveného muža.

Vzhľadom na malý, iba šesťnásťmesačný vekový rozdiel medzi Lujzou a jej bratom Vojtechom možno predpokladať, že sa súrodenci vzdelávali spolu. V šľachtických rodinách totiž bývalo zvykom, že v predmetoch, ktoré mali súrodenci spoločné, sa dievčatá vzdelávali spolu so svojimi bratmi.²⁷ O priebehu vzdelávania Vojtecha Pálffyho vieme, že základné vzdelanie a nižšie triedy gymnázia absolvoval v rodičovskom dome pod vedením vychovávateľa.²⁸ Jeho systematické vzdelávanie začalo, keď mal šesť rokov: v školskom roku 1864/1865 sa stal žiakom prvej triedy. Lujza Pálffyová mala vtedy sedem rokov.²⁹ V školskom roku 1868/1869 Vojtech nastúpil na katolícke kráľovské gymnázium v Bratislave, na ktorom študoval ďalších osem rokov.³⁰ Preto možno predpokladať, že v rokoch 1864–1872 sa súrodenci Lujza a Vojtech vzdelávali spolu.³¹

Vo všeobecnosti platilo, že učebný plán šľachtických dcér vychádzal z učebných plánov ich bratov, isté predmety, ktoré boli z hľadiska súdobého nazerania na budúce uplatnenie mladých aristokratiiek považované za nevhodné, resp. zbytočné, z neho vypadli: išlo zvyčajne o telesnú výchovu, latinčinu a vyššiu matematiku. Na druhej strane bol učebný plán rozšírený o hodiny estetiky a výučbu zručností, ktoré boli potrebné z hľadiska zvládnutia budúcej úlohy panej domu, ktorá im bola v aristokratickej spoločnosti predurčená.³² Práve pri dokonalom zvládnutí týchto zručností – rôznych ručných prác – hral nezanedbateľnú úlohu príklad matky. Výnimkou nebolo ani to, že sa na tejto časti dievčenského vzdelávania podieľali i staré matky.³³ Adekvátna pozornosť sa venovala i takým zručnostiam, akými bolo aranžovanie kvetín³⁴ či kreslenie³⁵ a už od čias baroka boli súčasťou výučby i hodiny tanca, ktorého vyučovanie nebolo ponechané náhode – početné plesy a spoločenské udalosti, najmä na panovníckom dvore, vyžadovali ich bezchybné zvládnutie.³⁶ V otázke celkovej časovej dotácie sa výučba dievčat vyrovnala času, ktorý výučbou trávili chlapci.³⁷

²⁶ *Gabriela ze Schwarzenbergu. Krátka cesta životem a Evropou.* Eds. M. Lenderová – J. Plšková. Praha 2006, s. 39.

²⁷ BEZECNÝ, Z.: *Vzdělané a emancipované aristokratky.* Práce z dějin vědy 3, 2002, s. 227.

²⁸ JEDLICSKA, P.: *Eredeti részletek gróf Pálffy-család okmánytarához 1401–1653 s gróf Pálffyak életrajzi vázlatai.* Budapest 1910, s. 675.

²⁹ Systematické literárne vzdelávanie dievčat začínalo spravidla medzi 3. a 6., resp. 4. a 7. rokom života, keďže bolo toto obdobie z hľadiska tvárnosti ľudskej mysle považované za najvhodnejšie pre začiatok výchovného pôsobenia. Pozri: LENDEROVÁ, M. – JIRÁNEK, T. – MACKOVÁ, M.: *Z dějin české každodennosti. Život v 19. století.* Praha 2009, s. 179.

³⁰ Vojtech Pálffy bol prívätným žiakom základnej školy pri Dóme sv. Martina, na ktorej pravidelne v polročných intervaloch skladal predpísané skúšky. Podrobnejšie pozri: HUPKO, D.: *Niekoľko poznámok k výchovnej stratégii červonokamenských Pálffyovcov.* Studia historica Tyrnaviensia 11–12, 2011, s. 357–359.

³¹ Práve od siedmeho do štrnásteho, resp. až šesťnásteho roku veku mladá dáma prežívala vek dievčenský, resp. školský, vhodný na jej vzdelávanie. V prípade Lujzy Pálffyovej teda jej predpokladané literárne vzdelávanie skončilo, keď dovŕšila pätnásť rokov. Porovnaj: LENDEROVÁ, M. – RÝDL, K.: *Radosné dětství? Dítě v Čechách 19. století.* Praha; Litomyšl 2006, s. 133.

³² Tamže, s. 189.

³³ Porovnaj: ŠULÁKOVÁ, K.: *Vnímání dětství ve šlechtickém prostředí a jeho reflexe v osobním deníku. Na příkladu hraběnky Gabriely z Žerotína a jejích potomků.* In: Hubálek, T. (ed.): *Sborník z II. mezinárodní vědecké konference studentů doktorských studijních programů v oblasti společenských věd.* Praha 2013, s. 324.

³⁴ WINKELHOFER, M.: *Adel verpflichtet. Frauenschicksale in der k. u. k. Monarchie.* Wien 2009, s. 20.

³⁵ LENDEROVÁ, M.: *Matka, dcera, vnučka (Filippina, Elisa, Tekla) – dny všední i sváteční tří dam schlikovského rodu.* Z Českého ráje a Podkrkonoší 15, 2002, s. 50–51.

³⁶ Porovnaj: MÖBIUS, H.: *Die Frau im Barock.* Stuttgart 1982, s. 96–115 a PALETSCHEK, S.: *Adelige und bürgerliche Frauen (1770–1870).* In: Fehrenbach, E. (ed.): *Adel und Bürgerthum in Deutschland 1770–1848.* München 1994, s. 173.

³⁷ LENDEROVÁ, M.: *Matka, dcera, vnučka (Filippina, Elisa, Tekla) – dny všední i sváteční tří dam schlikovského rodu.* Z Českého ráje a Podkrkonoší 15, 2002, s. 48.

Lujza Pálffyová, okolo 1870

(Národní památkový ústav, územní památková správa v Kroměříži,
mobiliární fond Státního zámku Vizovice, inv. č. VI 348)

Samostatnou kapitolou literárneho vzdelávania šľachtických detí boli jazykové kompetencie. Veľký dôraz, ktorý sa na jazykové znalosti kládol, vychádzal z potreby plynule komunikovať v kozmopolitnom svete európskej šľachty. Preto nie je prekvapujúce, že hodiny cudzích jazykov boli dokonca uprednostňované pred faktografickými vedomosťami, čo platilo zvlášť v prípade dievčat.³⁸

Lujza Pálffyová, výrez, okolo 1875–1880

(Národní památkový ústav, územní památková správa v Kroměříži,
mobiliární fond Státního zámku Vizovice, inv. č. VI 6213a)

³⁸ Porovnaj: PAVLÁTOVÁ, L.: *Pravidla šlechtické výchovy na konci 18. a na začátku 19. století*. Studie k sociálním dějinám 19. století 7, 1997, s. 60–61.

Lujza Pálffyová v tejto oblasti nezaostávala za svojimi rovesníčkami: popri nemčine, ktorá bola bežným komunikačným prostriedkom v rodine,³⁹ a samozrejme maďarčiny ako krajinského jazyka,⁴⁰ slovom i písmom ovládala i francúzštinu a angličtinu.⁴¹

Mladé aristokratky spravidla završovali svoje literárne vzdelávanie niekoľkomesačným pobytom v niektorom z domácich či zahraničných konventov.⁴² V Lujzinom prípade do úvahy prichádza niektorý z domácich kláštorov: tzv. notrdamky v Bratislave či trnavské alebo bratislavské uršulínky.⁴³ Z nich za najpravdepodobnejšie miesto takéhoto pobytu možno považovať všeobecne oceňovaný vzdelávací inštitút notrdamiek, v ktorom boli už v druhej polovici 18. storočia vzdelávané členky pálffyovského rodu.⁴⁴

Hypotézu vyslovenú ešte v roku 2012, že tento pobyt Lujza absolvovala práve v tomto konvente,⁴⁵ sa zatiaľ nepodarilo potvrdiť. Vykonané výskumné sondy do archívu bratislavského kláštora rehole Notre Dame dopadli bez želaného výsledku: žiadne dokumenty, týkajúce sa štúdia, resp. pobytu Lujzy Pálffyovej v konvente tejto rehole, sa nájsť nepodarilo. Rovnako neúspešné bolo i pátranie po pobyte členiek rodu Stillfriedovcov: jedinou zachytenou chovankou kláštorného konventu bola bližšie neurčená grófka Mária Stillfriedová, ktorá figuruje ako desaťročná v záznamoch o prospechu v školskom roku 1797/1798.⁴⁶ Jej grófsky titul však svedčí o fakte, že pochádzala z niektorej z grófskych vetiev rodu, žijúcich v Prusku.⁴⁷ Zachovaná kniha prijatých žiačok však zahŕňa obdobie do roku 1878,⁴⁸ čo nevylučuje neskorší pobyt oboch mladých dám v konvente. Možné je i to, že Lujza Pálffyová navštevovala externú školu, ktorá fungovala popri internátnej (konvent) a verejnoprávnej základnej škole, ktoré bratislavský kláštor rehole Notre Dame prevádzkoval ešte na počiatku 20. storočia.⁴⁹

³⁹ HUPKO, D.: *Niekoľko poznámok k výchovnej stratégii červenokamenských Pálffyovcov*. Studia historica Tyrnaviensia 11–12, 2011, s. 369–370.

⁴⁰ O znalosti maďarčiny v prostredí uhorskej šľachty, najmä vzhľadom sociálny rádius Lujzinej rodiny, v ktorom dominovali konzervatívne aristokratické rody Csákyovcov a Dessewffyovcov, netreba pochybovať, i keď vzhľadom na torzovitosť Lujzinej písomnej pozostalosti máme o ovládaní maďarčiny zachované dôkazy iba vo forme detských listov, adresovaných matke. SNA, Pálfi – ČK, šk. č. 174, inv. č. 1779.

⁴¹ V týchto jazykoch v dospelosti čítala diela krásnej literatúry, poéziu i drámu. Podrobne pozri: HUPKO, D.: *Miesto čítania vo výchove a v živote mladej aristokratky. Čitateľský vkus kontesy Lujzy Pálffyovej*. In: Poriežová, M. (ed.): *Studia Bibliographica Posoniensia* 2012. Bratislava 2012, s. 171–172.

⁴² LENDEROVÁ, M.: *Matka, dcera, vnučka (Filippina, Elisa, Tekla) – dny všední i sváteční tří dam schlikovského rodu*. Z Českého ráje a Podkrkonoší 15, 2002, s. 46.

⁴³ KOWALSKÁ, E.: *Horizonte der Mädchenausbildung im 18. Jahrhundert*. In: Čičaj, V. – Pickl, O. (eds.): *Städtisches Alltagsleben in Mitteleuropa vom Mittelalter bis zum Ende des 19. Jahrhunderts*. Bratislava 1998, s. 197.

⁴⁴ ŠTIBRANÁ, I.: *Výchova a vzdelávanie aristokratiiek na príklade bratislavského kláštora Notre Dame v 18. storočí*. In: Dudeková, G. a kol.: *Na ceste k modernej žene. Kapitoly z dejín rodových vzťahov na Slovensku*. Bratislava 2011, s. 35–49.

⁴⁵ Hypotéza je postavaná na zmienke Tivadara Ortwaya (1843–1916) v jeho diele o uliciach a námestiach Bratislavy z roku 1905, v ktorom uvádza, že medzi aristokratickými rodinami, ktoré umiestňovali svoje dcéry do kláštornej školy rehole Notre Dame v Bratislave, boli aj Pálffyovci a Stillfriedovci. Podrobnejšie pozri: HUPKO, D.: *Miesto čítania vo výchove a v živote mladej aristokratky. Čitateľský vkus kontesy Lujzy Pálffyovej*. In: Poriežová, M. (ed.): *Studia Bibliographica Posoniensia* 2012. Bratislava 2012, s. 162–163.

⁴⁶ Štátny archív v Bratislave (ďalej iba ŠABA), fond Kanonistky (notrdamky) v Bratislave (ďalej iba Notrdamky), šk. č. 37, Stiftsfräulein, Schuljahr 1797/1798.

⁴⁷ MAŠEK, P.: *Modrá krev. Minulosť a prítomnosť 445 šlechtických rodů v českých zemích*. Praha 2003, s. 273.

⁴⁸ ŠABA, Notrdamky, inv. č. IV.B 4b 2/1, menoslov prijatých žiačok, nepag. V knihe je zaznamenaný pobyt kontesy Alicy Pálffyovej (1851–1936), najstaršej dcéry grófa Rudolfa Pálffyho (1822–1878) a Paulíny, rod. Donatovej (1829–1881) z červenokamenskej línie staršej vetvy rodu, ktorá bola do konventu zapísaná 15. februára 1855, teda ani nie 4-ročná. Okrem nej sú v knihe uvedené i ďalšie tri členky pálffyovského rodu, tie sa však zatiaľ nepodarilo identifikovať: Eufémia, ktorá bola zapísaná 1. júna 1829, ďalšia Eufémia, zapísaná 1. novembra 1864 a Júlia, zapísaná v roku 1876, bez uvedenia presného dátumu.

⁴⁹ ORTVAY, T.: *Ulice a námestia Bratislavy. Mesto Františka Jozefa*. Bratislava 2005, s. 36.

Vstup do manželstva

Vydatou paňou sa Lujza Pálffyová stala 15. októbra 1887, keď sa ako 30-ročná v bratislavskom Dóme sv. Martina vydala za 38-ročného baróna Rudolfa Stillfrieda (1849–1921) z rakúskej (barónskej) línie rodu,⁵⁰ jediného syna vizovického veľkostatkára baróna Filipa Stillfrieda (1808–1887) a jeho manželky barónky Hermíny Stillfriedovej, rod. grófký Batthyányovej (1815–1883). Ohlásky snúbeneckého páru sa konali 25. septembra, 2. a 9. októbra 1887.⁵¹ Ženichovými svadobnými svedkami boli už vyššie spomínaný gróf Móric Pálffy, bratranec nevestinho otca, poľný podmaršal v. v. a bývalý uhorský miestodržiteľ z rokov 1861–1865, v tom čase už veľkostatkár v Smoleniciach,⁵² a barón Eduard Stillfried (1809–?),⁵³ ženichov strýko.⁵⁴ Lujze sobáš odsvedčili ženichov švagor barón Filip Redwitz (1845–1913), dvorský majster bavorského kráľa Otta I.,⁵⁵ a jej dvaja bratrance, bratia grófi Dionýz (1848–1923) a Alojz Dessewffyovci (1851–1904).⁵⁶

Zo zachovaného konceptu svadobného oznámenia vieme, že Filip Stillfried bol v čase sobáša c. k. komorník,⁵⁷ nositeľ komandérskeho kríža Leopoldovho radu⁵⁸ a pápežského Radu Pia

⁵⁰ WURZBACH, C. von: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. XXXIX. Theil. Stifft – Streeel*. Wien 1879, s. 50.

⁵¹ Povinnosť trojitých ohlások stanovil už lateránsky koncil v roku 1215 a tento zvyk sa u nás povinne dodržiaval do roku 1949. Ich cieľom bolo preveriť, či sobášu v ceste nestoja nejaké prekážky a súčasne boli prostriedkom proti tajným sobášom bez vedomia rodičov. Ak snúbenci pochádzali z rôznych farností, ohlásky sa realizovali v oboch farských kostoloch. Povinnosť ohlások trvá formálne dodnes, farári však majú právo trojité ohlásky okamžite dišpenzovať, čo spravidla i využívajú. Viac pozri: LENDEROVÁ, M.: *K hříchu i k modlitbě. Žena v minulém století*. Praha 1999, s. 87–88.

⁵² K jeho vojenskej kariére a pôsobeniu na poste uhorského miestodržiteľa v období provizória pozri: HUPKO, D.: *Gróf Móric Pálfi. Vojensko-politický profil aristokrata*. Vojenská história 15, 2011, č. 2, s. 20–32.

⁵³ V našej staršej štúdii (HUPKO, Daniel. *Sobášna stratégia červenokamenských Pálfičovcov v 19. a prvej polovici 20. storočia*. Historické rozhľady 7, 2012, s. 95, pozn. č. 79) sme vinou nesprávnej transkripcie krstného mena chybné uviedli, že druhým svedkom Rudolfa Stillfrieda na jeho svadbe bola jeho teta z otcovej strany, barónka Armanda Stillfriedová (1813–1809). Týmto túto chybu opravujeme a vec uvádzame na pravú mieru.

⁵⁴ Barón Eduard Stillfried bol od roku 1854 c. k. komorníkom a ako vedúca osobnosť rakúskej katolíckej strany sa preslávil ako zástanca práv svätého otca v jeho spore s talianskym kráľom Viktorom Emanuelom II. (1820–1878) o uznanie pápežského štátu. Podrobne pozri: WURZBACH, C. von: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. XXXIX. Theil. Stifft – Streeel*. Wien 1879, s. 52 a *Hof- und Staats-Handbuch der Österreichisch-Ungarischen monarchie für 1887*. Wien b. r., s. 287.

⁵⁵ Barón Filip Redwitz pôsobil na zámku Fürstenried neďaleko Mníchova ako dvorský majster a zároveň opatrovateľ bavorského kráľa Otta I. (1848–1916), ktorý na trón nastúpil v roku 1886 po dosiaľ neobjasnenej smrti svojho staršieho brata kráľa Ludovíta II. (1845–1886). Ottovo vyhlásenie za kráľa bolo iba formálne, lebo vo výkone vlády pokračoval ako regent i naďalej jeho strýko princ Luitpold (1821–1912), ktorý bol regentom už za vlády Ludovíta II. Po Luitpoldovej smrti sa regentom stal jeho syn princ Ludovít (1845–1921), ktorý však zakrátko – po zmene ústavy – prevzal v roku 1913 riadnu vládu ako kráľ Ludovít III. Pozri: BUßMANN, H.: *«Ich habe mich vor nichts im Leben gefürchtet». Die ungewöhnliche Geschichte der Therese Prinzessin von Bayern*. München 2011, s. 134 a 344 a NOVOTNÝ, L. *Bavorsko*. Praha 2012, s. 78 a 81–83.

⁵⁶ AMB, ZCM, inv. č. 74 – Bratislava (farnosť sv. Martina), matrika sobášených 1887–1900, s. 87–88, fol. 44, záznam č. 214.

⁵⁷ Od roku 1856. Pozri: *Hof- und Staats-Handbuch der Österreichisch-Ungarischen monarchie für 1887. I. Theil*. Wien b. r., s. 288.

⁵⁸ Komandérsky kríž získal v roku 1873. Získ tohto záslužného radu, ktorým panovník oceňoval vynikajúce zásluhy o spoločnosť i armádu bez rozdielu stavu, súvisí pravdepodobne s pôsobením Filipa Stillfrieda ako jedného zo štyroch ceremoniarov počas svetovej výstavy vo Viedni v roku 1873. V rovnakom roku totiž komandársky kríž získali aj zvyšní traja ceremoniári: gróf Ján Nepomuk Wilczek (1837–1922), gróf Leopold Bohumil Thun-Hohenstein (1842–1898) a gróf Koloman Hunyady (1830–1901). *Hof- und Staats-Handbuch der Österreichisch-Ungarischen monarchie für 1887. I. Theil*. Wien b. r., s. 132. Údaj o tom, že Filip Stillfried bol jedným z ceremoniarov viedenskej svetovej výstavy, sme čerpali z vydaných spomienok grófa Jána Nepomuka Wilczeka (1837–1922): KINSKY-WICLZEK, E. (ed.). *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, s. 55.

IX.,⁵⁹ c. a k. kapitán v. v. a jeho, v čase svadby už zosnulá manželka, bola v čase smrti dáma Radu Hviezdového križa⁶⁰ a palácová dáma.⁶¹ Rudolf Stillfried bol c. k. komorníkom,⁶² poručíkom 2. zemebranceckého hulánskeho pluku⁶³ a poslancom moravského zemského snemu,⁶⁴ neskôr sa stal komtúrom Radu Františka Jozefa s hviezdou⁶⁵ a nositeľom jubilejnej medaily⁶⁶ – s najväčšou pravdepodobnosťou bronzovej Jubilejnej pamätnej medaily z roku 1898.⁶⁷ Baróna Rudolfa Stillfrieda možno označiť za typického predstaviteľa moravskej šľachty – spĺňal všetky základné znaky, ktoré uvádza Radmila Švaříčková Slabáková: bol kozmopolita, bol „hoffähig“, teda spôsobilý k prístupu k dvoru, bol dedičom pozemkového majetku – veľkostatku a zúčastňoval sa i na politickom dianí na Morave.⁶⁸

Nevestini rodičia v čase sobáša nedisponovali takými prestížnymi hodnotami ako rodiča Rudolfa Stillfrieda. Štefan Pálffy bol síce c. k. komorníkom,⁶⁹ avšak titul tajného radcu získal až

⁵⁹ Z nepriamej formulácie v oznámení o úmrtí baróna Filipa Stillfrieda usudzujeme, že bol nositeľom komandérskeho stupňa tohto vyznamenania. Pozri: *Das Vaterland. Zeitung für die österreichische Monarchie*, 19. 12. 1887, s. 3. K radu viac pozri: LOBKOWICZ, F.: *Encyklopedie řádů a vyznamenání*. Praha 1999, s. 190–191.

⁶⁰ Od roku 1848: *Hof- und Staats-Handbuch der Österreichisch-Ungarischen monarchie für 1876*. Wien b. r., s. 172.

⁶¹ Titul palácových dám bol určený aj pre ženy z tzv. druhej spoločnosti – umožňoval im prístup ku dvoru – keďže sa pred jej udelením nevyžadovalo preukázanie starobylého šľachtického pôvodu. Skupina palácových dám však bola vnútorne prísne hierarchizovaná: na ich čele nasledovala najvyššia dvorná majsterka panovníčky, za ňou nasledovali manželky hláv vládnuccich kniežacích rodov, vdovy po nich, manželky a vdovy ostatných členov vládnuccich kniežacích rodov a za nimi manželky a vdovy nepanujúcich kniežat. Po nich nasledovali manželky a vdovy radcov a nakoniec c. k. komorníkov, pričom pri tejto skupine palácových dám mal na ich poradie vplyv dátum menovania ich manželky do funkcie. Poslednú skupinu tvorili ostatné dámy, zoradené podľa dátumu svojho menovania a rozdelené na manželky a vdovy. Pozri: ŽUPANIČ, J.: *Nová šlechta Rakouského císařství*. Praha 2006, s. 31–32. Barónka Hermína Stillfriedová bola za palácovú dámu menovaná ako manželka c. k. komorníka. Pozri: *Hof- und Staats-Handbuch der Österreichisch-Ungarischen monarchie für 1876*. Wien b. r., s. 45.

⁶² Od roku 1881. *Hof- und Staats-Handbuch der Österreichisch-Ungarischen monarchie für das Jahr 1911*. Wien 1911, s. 244. Komorníkom sa stal v tom istom roku ako gróf Jozef Pálffy (1853–1920) z červenokamenskej línie staršej vetvy rodu, najstarší syn spomínaného grófa Mórica Pálffyho (1812–1897). Pozri: HUPKO, D.: *Biografické poznámky k osobnosti Jozefa Pálffyho (1853–1920)*. Zborník Múzea vo Svätom Antone 20, 2012, s. 163.

⁶³ Do hodnosti poručíka bol barón Rudolf Stillfried povýšený 1. 11. 1871, rady armády opustil medzi februárom 1888 a februárom 1889. *Schematismus der K. K. Landwehr und der K. K. Gendarmerie der im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Ländern für 1888*. Wien 1888, s. 102 a 312.

⁶⁴ Presne v tomto poradí sú funkcie a hodnosti ženicha uvedené v koncepte svadobného oznámenia. Poslednú z nich (v origináli „*Abgeordneter des mährischen Landtages*“) do konceptu formou vsuvky vpísal otec nevesty Štefan Pálffy. Táto dodatočná poznámka len ilustruje dôležitosť, ktorú vonkajšej prezentácii postavenia budúceho manžela svojej dcéry – ako súčasť symbolickej komunikácie urodzenosti – gróf Pálffy pripisoval. SNA, Pálfi – ČK, šk. č. 182, inv. č. 1795. Poslancom moravského zemského snemu za stranu konzervatívneho veľkostatku bol barón Rudolf Stillfried od roku 1884. Pozri: NAVRÁTIL, M.: *Almanach sněmu markrabství moravského (1896-1902)*. Plzeň 1899, s. 82. Podrobné medailóny Filipa a Rudolfa Stillfriedovcov, týkajúce sa ich politickej činnosti, pozri: MALÍŘ, J. a kol. *Biografický slovník poslanců moravského zemského sněmu v letech 1861–1918*. Brno 2012, s. 657–660.

⁶⁵ Toto vyznamenanie získal v roku 1908. *Hof- und Staats-Handbuch der Österreichisch-Ungarischen monarchie für das Jahr 1911*. Wien 1911, s. 119.

⁶⁶ Obe tieto vyznamenania sa spomínajú v sobášnej matrike v zázname o sobáši jeho mladšej dcéry z roku 1911: Moravský zemský archiv, Brno (ďalej iba MZA), fond Sbirka matrik (ďalej iba SM), kniha č. 4929 – Vizovice, matrika sobášených 1901–1928, s. 46, záznam č. 5.

⁶⁷ Známa je i ako *Signum memoriae*. Založil ju cisár František Jozef I. pri príležitosti 50. výročia svojho nástupu na trón. Bronzová Jubilejná pamätná medaila bola určená všetkým vojakom, ktorí od 2. 12. 1848 do 2. 12. 1898 slúžili v činnnej službe. Medaila sa nosila na prsiach, zavesená na trojuholníkovej, karmazínovo červenej stuhe. Podrobnejšie pozri: KOLÁČNÝ, I.: *Řády a vyznamenání Habsburské monarchie*. Praha 2006, s. 257–258.

⁶⁸ SLABÁKOVÁ, R. *Šlechtic. Příklad Alfonse hraběte Mensdorff-Pouilly*. In: Fasora, L. – Hanuš, J. – Malíř, J. (eds.): *Člověk na Moravě 19. století*. Brno 2004, s. 324–326.

⁶⁹ Stal sa ním v rovnakom roku ako barón Filip Stillfried – v roku 1856. Pozri: *Hof- und Staats-Handbuch der Österreichisch-Ungarischen monarchie für 1887. I. Theil*. Wien b. r., s. 288.

v decembri 1901.⁷⁰ Jeho manželka Matilda, rod. grófka Dessewffyová, hoci formálne všetky predpoklady spĺňala,⁷¹ sa členkou Radu Hviezdového kríža nikdy nestala.⁷² I napriek tomu však rodina patrila – už iba na základe svojho grófskeho titulu a bezchybného urodzeného pôvodu – k aristokracii i k tzv. prvej spoločnosti.⁷³

Vek Lujzy Pálffyovej, v ktorom sa stala nevestou, napovedá, že ona sama so sobášom možno už ani nepočítala, lebo podľa kritérií súdobej aristokratickej spoločnosti to bol na vydaj vek vysoký, dá sa povedať, že priam hraničil so staropanenským vekom.⁷⁴ To však neznamená, že sa o ňu nemohli uchádzať žiadni nápadníci. V prípade aristokratických rodín platilo, že rodičia mali spravidla veľmi jasnú predstavu o ženíchoch pre svoje dcéry a nie každý cititeľ, ktorý začal ich dcéru dvoriť, bol žiaduci.⁷⁵ V závere 19. a na počiatku 20. storočia aristokratická spoločnosť začala svojim dcéram navyše poskytovať niekoľko rokov „slobody“ a prestala trvať na skorom uzatvorení manželstva, v dôsledku čoho sa priemerný vek aristokratických rodín vstupu do manželstva zvýšil na 22, resp. až 24 rokov.⁷⁶ Z demografických výskumov vyplýva, že zatiaľ čo v 1. polovici 19. storočia sa synovia z aristokratických rodín ženili krátko po dosiahnutí plnoletosti – 24. roku veku, pričom toto pravidlo sa uplatňovalo predovšetkým v prípade prvorođených synov ako budúcich dedičov rodového majetku,⁷⁷ v 2. polovici 19. storočia sa priemerný sobášny vek aristokratov ustálil v intervale 30–34 rokov.⁷⁸

Obaja, Lujza Pálffyová i Rudolf Stilffried, sa vekom nachádzali za hranicami týchto vekových intervalov. Na základe týchto priemerných údajov sa konštruuje obraz súdobej spoločnosti, nemožno ich však považovať za záväzné – v praxi mohol byť vekový rozptyl veľmi široký.

⁷⁰ SNA, Pálfi – ČK, šk. č. 148, inv. č. 1328 – cisársky dekrét menujúci Štefana Pálffyho tajným radcom z 13. 1. 1902.

⁷¹ Svedčí o tom napr. fakt, že jej vzdialenej sesternice barónka Blanka Vécseyová (1842–1917) a princezná Valéria Windisch-Graetzová (1843–1912), dcéry grófa Emila Dessewffyho (1814–1866), ktorý bol bratancom Matildinho otca, príslušníčky rovnakej generácie ako Matilda (podstatnú časť šľachtických predkov, ktorých bolo pri vstupe do radu nutné preukázať, mali spoločnú), sa členkami Radu Hviezdového kríža stali v roku 1883. Pozri: *Hof- und Staats-Handbuch der Österreichisch-Ungarischen monarchie für das Jahr 1903*. Wien b. r., s. 210. Literatúra v počte šľachtických predkov, ktorých bolo potrebné preukázať ako jeden z predpokladov prijatia do radu, rozchádza. Zatiaľ čo Jan Županíčov hovorí o 8 predkoch z otcovej a 4 z matkinej strany, Ivan Koláčny a Václav Měříčka uvádzajú preukázanie 16 predkov, narodených v šľachtickom stave. Porovnaj: ŽUPANIČ, J.: *Nová šlechta Rakouského císařství*. Praha 2006, s. 245, KOLÁČNÝ, I.: *Řády a vyznamenání Habsburské monarchie*. Praha 2006, s. 137 a MĚŘÍČKA, V.: *Orden und Auszeichnungen*. Prague 1969, s. 89.

⁷² Grófka Matilda Pálffyová s najväčšou pravdepodobnosťou o členstvo jednoducho nikdy nepožiadala, hoci podmienky na vstup do tohto prestížneho spoločenstva splnila už v roku 1856, keď sa vydala za grófa Štefana Pálffyho, resp. keď sa v tom istom roku Štefan Pálffy stal c. k. komornikom – zatiaľ nie je jasné, čo sa udialo skôr (či sobáš alebo menovanie). Matildino meno sa preto nenachádza v zozname nositeľiek Radu Hviezdového kríža. Pozri napr.: *Hof- und Staats-Handbuch der Österreichisch-Ungarischen monarchie für das Jahr 1903*. Wien b. r., s. 205–213.

⁷³ K teoretickému vymedzeniu týchto pojmov pozri napr.: ŽUPANIČ, J.: *Nová šlechta Rakouského císařství*. Praha 2006, s. 16–17, k ich širšiemu kontextu pozri: WINKELHOFER, Martina. *Adel verpflichtet. Frauenschicksale in der k. u. k. Monarchie*. Wien 2009, s. 117–133.

⁷⁴ Napr. Klotilda Clam-Gallasová (1828–1899) svojej 29-ročnej slobodnej sestre Alexandrine Dietrichsteinovej (1824–1906) v roku 1853 na adresu jej slobodného rodinného stavu píše: „*Tridsať rokov, je treba s tým skončiť! Prvú prijateľnú partiu! Je najvyšší čas!*“ Citované podľa: ŠVAŘÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, R.: *Rodinné strategie šlechty. Mensdorffové-Pouilly v 19. století*. Praha 2007, s. 197 a 384, pozn. č. 19.

⁷⁵ WINKELHOFER, Martina. *Adel verpflichtet. Frauenschicksale in der k. u. k. Monarchie*. Wien 2009, s. 58.

⁷⁶ Porovnaj: DIEMEL, Christa. *Adelige Frauen im bürgerlichen Jahrhundert. Hofdamen, Stiftsdamen, Salondamen 1800–1870*. Frankfurt am Main 1998, s. 38 a WINKELHOFER, Martina. *Adel verpflichtet. Frauenschicksale in der k. u. k. Monarchie*. Wien 2009, s. 74.

⁷⁷ LENDEROVÁ, M.: *K hřichu i k modlitbě. Žena v minulém století*. Praha 1999, s. 72.

⁷⁸ DIEMEL, Ch.: *Adelige Frauen im bürgerlichen Jahrhundert. Hofdamen, Stiftsdamen, Salondamen 1800–1870*. Frankfurt am Main 1998, s. 38. Porovnaj s: LENDEROVÁ, M. – JIRÁNEK, T. – MACKOVÁ, M.: *Z dějin české každodennosti*. Praha 2009, s. 155–156.

Napr. gróf Ján Pálffy (1857–1936), prostredný syn Mórica Pálffyho, svedka na Lujzinej svadbe sa ženil v roku 1889 ako 32-ročný, pričom jeho nevesta Alžbeta, rod. Schlippenbachová (1872–1938) mala iba 16 rokov. Jánova mladšia sestra Paulína Pálffyová (1866–1938) sa v roku 1896 ako 30-ročná vydala za 36-ročného grófa Karola Stubenberg-Nimptscha (1860–1928). Jozef Pálffy (1853–1920), starší brat Jána a Paulíny, sa v roku 1895 oženil s grófkou Luciou Wilczekovou (1862–1958), pričom on mal 41 a nevesta 32 rokov.⁷⁹

Lujza, Vojtech a Štefan Pálffyovci

(Národní památkový ústav, územní památková správa v Kroměříži,
mobiliární fond Státního zámku Vizovice, inv. č. VI 352)

V prípade sobáša baróna Stillfrieda s grófkou Pálffyovou sme konfrontovaní s pozoruhodným kultúrno-antropologickým javom: sobášom urodzenej dámy, ktorá stála v šľachtickej hierarchii o stupeň vyššie, s mužom s nižším šľachtickým titulom, tzv. hypogamiou.⁸⁰ Tento typ manželského zväzku sa začína častejšie objavovať od 18. storočia, keď aristokracia postupne prestávala odmietat' pre svoje ženské členky sobášnych partnerov s nižším šľachtickým titulom,⁸¹ úplne výnimočný však nebol ani v staršom období.⁸² Hypogamia sa prijateľnou stávala najmä v prípade, keď sa z nejakého dôvodu pre grófsku dcéru nenašiel pytač, primeraný z hľadiska urodzenosti a spoločenského postavenia, vtedy – v záujme vydaja dcéry – rodina mohla zo

⁷⁹ HUPKO, D.: *Aristokratické manželstvo a jeho chápanie na konci 19. storočia na príklade červenokamenských Pálffyovcov*. Zborník Slovenského národného múzea 51 – História 47, 2010, s. 104–106.

⁸⁰ GOODY, J.: *Proměny rodiny v evropské historii*. Praha 2006, s. 68. K tejto problematike, vrátane niekoľkých príkladov zo sobášnej praxe pozri: HUPKO, D.: *Sobášna stratégia červenokamenských Pálffyovcov v 19. a prvej polovici 20. storočia*. Historické rozhľady 7, 2012, s. 90–91.

⁸¹ Pozri LENDEROVÁ, M.: *Portrét hraběnky Elisy Schlikové*. In: Navrátil, I. (ed.): *Šlechtické rody a jejich sídla v Českém ráji*. Semily; Turnov 2009, s. 43.

⁸² KLABOUCH, J.: *Manželství a rodina v minulosti*. Praha 1962, s. 194–195.

svojich požiadaviek upustiť.⁸³ Zo strany aristokratických rodičov však takéto zväzky neboli žiaduce v prípade, ak ich dcéram negarantovali zabezpečenie stabilného životného štandardu na takej úrovni, na akú boli zvyknuté z orientačnej rodiny.⁸⁴ Avšak o tom, že rodina Rudolfa Stillfrieda patrila k rakúsko-uhorskej aristokracii a tým bola červenokamenským Pálffyovcom stavovsky rovnocenná, niet pochyb: barónska vetva rodu, usadená na Morave, je uvedená v súpise 474 aristokratických rodov, ktoré v období dualizmu túto elitnú skupinu tvorili.⁸⁵

Formálne konštituovaniu barónov ako perspektívnych sobášnych partnerov grófskych rodov napomohol i František Jozef I.: svojím výnosom v roku 1879 priradil slobodných pánov v rakúskych a českých krajinách k vyššej šľachte,⁸⁶ v Uhorsku boli baróni súčasťou vyššej šľachty už od roku 1608. Cisár svojím výnosom barónom definitívne otvoril cesta do tzv. prvej spoločnosti. I naďalej však zostal najdôležitejším a prakticky jediným imperatívom na vstup do nej bezchybný šľachtický pôvod a uzatvorenie stavovsky rovnorodého manželstva.⁸⁷

Lujza Pálffyová však nebola prvou členkou červenokamenskej línie staršej vetvy rodu, ktorá uzatvorila hypogamné manželstvo: v roku 1867 tak urobila už spomínaná Lujzina teta Ernestína Pálffyová, sestra jej otca, ktorá sa stala druhou manželkou baróna Rudolfa Schella⁸⁸ – aj v tomto

Lujza Pálffyová, okolo 1885

(Slovenské národné múzeum-Múzeum Červený Kameň v Častej, evid. č. A 0215)

⁸³ Podrobnejšie pozri: WINKELHOFER, M.: *Adel verpflichtet. Frauenschicksale in der k. u. k. Monarchie*. Wien 2009, s. 64–66.

⁸⁴ Tamže, s. 45.

⁸⁵ GODSEY Jr., W.: *Quarterings and Kinship: The Social Composition of the Habsburg Aristocracy in the Dualist Era*. *The Journal of Modern History* 71, 1999, č. 1, s. 103.

⁸⁶ Dovtedy vyššiu šľachtu v rakúskej časti habsburskej monarchie tvorili iba grófi a kniežatá. BEZECNÝ, Z.: *Příliš uzavřená společnost. Orličtí Schwarzenbergové a šlechtická společnost v Čechách v druhé polovině 19. a na počátku 20. století*. České Budějovice 2005, s. 24. Hannes Stekl však uvádza ako rok formálneho priznania statusu vyššej šľachty barónom rok 1877. Pozri: STEKL, H.: *Zwischen Machtverlust und Selbstbehauptung. Österreichisches Hocharistokratie vom 18. bis 20. Jahrhundert*. In: WEHLER, H.-U. (ed.). *Europäischer Adel 1751/50*. Göttingen 1990, s. 146.

⁸⁷ ŽUPANIČ, J.: *Nová šlechta Rakouského císařství*. Praha 2006, s. 16.

⁸⁸ Podrobnejšie pozri v časti *Rodina a detstvo* tejto štúdie.

prípade však išlo o spojenie dvoch rodín, ktoré boli členmi aristokratickej spoločnosti.⁸⁹ Ďalšia Lujzina teta z otcovej strany, grófka Georgína Pálffyová, v roku 1859 vstúpila do manželstva s vojenským dôstojníkom Karolom von Rothom (1818–1879),⁹⁰ v tomto prípade však nemožno hovoriť o rovnorodom manželskom zväzku, keďže ženích nedisponoval ani barónskym titulom.⁹¹

Napriek už spomínanej torzálnosti písomnej pozostalosti Lujzy Stillfriedovej, rod. Pálffyovej, možno priebeh udalostí, ktoré predchádzali uzatvoreniu manželstva baróna Stillfrieda s kontesou Pálffyovou, rekonštruovať na základe zachovanej korešpondencie medzi otcami oboch snúbencov. Rozsahovú nepatnosť tohto súboru, ktorý tvorí iba niekoľko listov, vyvažuje jeho informačná nasýtenosť. Z osobného tónu korešpondencie baróna Filipa Stillfrieda so Štefanom Pálffym jasne vyplýva, že obaja muži sa poznali už predtým, ako ich potomkovia uzatvorili manželstvo, hoci najstarší zachovaný list pochádza až z roku 1885, teda len dva roky pred tým, ako sa stali príbuznými.⁹² Filip informuje Štefana o podrobnostiach svojho zdravotného stavu a o novinkách týkajúcich sa členov jeho rodiny. O blízkom priateľstve, ktoré Filipa so Štefanom a jeho rodinou spájalo, svedčia i oslovenia v listoch, zmienky o príbuzných a tiež záverečné formulky, ktoré jednoznačne signalizujú zasvätenú znalosť najbližšieho rodinného prostredia Štefana Pálffyho.⁹³

Rudolf Stillfried, 80. roky 19. storočia

(Národný pamiatkový ústav, územní pamiatková správa v Kroměříži, mobilárni fond Státního zámku Vizovice, inv. č. VI 197)

⁸⁹ GODSEY Jr., W.: *Quarterings and Kinship: The Social Composition of the Habsburg Aristocracy in the Dualist Era*. The Journal of Modern History 71, 1999, č. 1, s. 101.

⁹⁰ ŠABA, ZCM, inv. č. 505 – Častá, matrika narodených, sobášených, zomrelých 1830–1864, fol. 370, záznam č. 9.

⁹¹ Okolnosti uzatvorenia tohto manželstva zatiaľ neboli preskúmané, preto by bolo nezodpovedné vyslovovať predčasné závery.

⁹² Podrobnú analýzu tejto korešpondencie sme publikovali v štúdií: HUPKO, D.: *Sobášna stratégia červenokamenských Pálfičov v 19. a prvej polovici 20. storočia*. Historické rozhľady 7, 2012, s. 93–95.

⁹³ SNA, Pálfi – ČK, šk. č. 164, inv. č. 1658 – list Filipa Stillfrieda Štefanovi Pálffymu zo 4. 6. 1885, z 15. 7. 1886 a z 19. 5. 1887.

Z listov vyplýva, že rozhodnutie vstúpiť do manželstva bolo spoločným rozhodnutím snúbencov, nie dielom ich otcov: „... nemyslím na nič iného ako na to všetko, čo mi (Rudolf – pozn. D. H.) oznámil. Najskôr až zajtra to dostatočne pochopím a premyslím. Daj Boh, aby to bolo také šťastie!!! ... musím myslieť, myslieť a znova myslieť na to, čo ma postretlo, som pripravený pri-niesť každú obeť! Aký by som bol šťastný vytvoriť alianciu príbuzenstvom!“⁹⁴ Baróna Stillfrieda rozhodnutie jeho syna zjavne prekvapilo a zároveň i potešilo – vnímal ho ako spojenie dvoch rodov, ktoré potvrdí priateľstvo oboch rodín.

Na základe tohto citátu možno predpokladať, že zasnuby sa odohrali začiatkom mája 1887 – niekedy pred 11. májom, teda päť mesiacov pred dátumom sobáša. Zasnúbenie síce nebolo (s výnimkou platnosti konkordátu v rokoch 1855–1870) oficiálne záväzné, urodzená spoločnosť ho však považovala za neopomenuteľné.⁹⁵ Súčasťou zasnub bývala spravidla zasnubná večera, ktorá sa konala v dome rodičov nevesty,⁹⁶ preto možno ako o mieste zasnub uvažovať o hrade Červený Kameň,⁹⁷ čo nepriamo naznačuje i Filip Stillfried v jednom zo svojich listov.⁹⁸

Stillfriedovci a Pálffyovci pred bránou zámku vo Vizoviciach, okolo 1895.

Zľava v hornom rade: Lujza Stillfriedová, rod. Pálffyová, Rudolfa Stillfried, Blanka Pálffyová, rod. Batthyányová, Vojtech Pálffy; zľava v dolnom rade: Žakelína Pálffyová, Štefan Pálffy, Matilda Pálffyová, Armanda Stillfriedová, úplne vpredu zľava: Marietta a Gabriela Stillfriedové (Národný památkový ústav, územní památková správa v Kroměříži, mobiliární fond Státního zámku Vizovice, inv. č. VI 208)

⁹⁴ SNA, Pálfi – ČK, šk. č. 164, inv. č. 1658 – list Filipa Stillfrieda Štefanovi Pálffymu z 11. 5. (1887).

⁹⁵ LENDEROVÁ, M.: *K hříchů i k modlitbě. Žena v minulém století*. Praha 1999, s. 86.

⁹⁶ Tamže, s. 87.

⁹⁷ Důkazy sa nám zatiaľ nepodarilo objaviť. Bratislavský palác Lujzinho otca sme vylúčili, keďže sa nepodarilo dohľadať správu o zasnúbení v novinách *Pressburger Zeitung*, v ktorých sa správy o zasnubách uverejňovali.

⁹⁸ SNA, Pálfi – ČK, šk. č. 164, inv. č. 1658 – list Filipa Stillfrieda Štefanovi Pálffymu z 27. 5. 1887.

Z hľadiska rodinnej stratégie bol tento sobáš dobrým rozhodnutím: Rudolf s Lujzou vytvorili zväzok, ktorý spojil dve priateľské rodiny, obom manželom poskytol zázemie a potvrdil ich spoločenský status v rámci rakúsko-uhorskej aristokracie. Krátko po sobáši – 18. decembra 1887 – barón Filip Stillfried vo svojom sídle vo Vizoviciach zomrel⁹⁹ a dedičom zámku vo Vizoviciach, v ktorom sa manželia po svadbe usadili, sa stal jeho jediný syn Rudolf. Rudolf Stillfried bol Lujze Pálffyovej rovnocennou partiou nielen urodzenosťou, ale i bohatstvom a umeleckým vkusom: zámok vo Vizoviciach bol luxusným vidieckym sídlom zariadeným starožitným nábytkom a bola v ňom umiestnená i slávna blümegegovská zbierka obrazov¹⁰⁰ a bohatá rodová knižnica.¹⁰¹ Formálnym potvrdením rovnorodosti ich manželského zväzku bol získanie titulu dámy Radu Hviezdzového kríža,¹⁰² ktorou sa Lujza Stillfriedová stala v roku 1889.¹⁰³

Stillfriedovci a Bratislava I (pred rokom 1887)

Oboch aristokratov, Štefana Pálffyho a Filipa Stillfrieda spája, že do funkcie c. k. komorníkov boli menovaní naraz – v roku 1856.¹⁰⁴ Štefan sa teda s Filipom nepochybne stretával na viedenskom panovníckom dvore počas plnenia povinností, spojených s komorníckou funkciou. K povinnostiam komorníkov totiž patrila najmä osobná prítomnosť na dvorských slávnostiach a ceremóniách, osobná služba u cisára a členov panovníckej rodiny či zahraničných suverénov, ktorí pobývali na viedenskom dvore, a prítomnosť pri odovzdávaní poverovacích listín nových zahraničných vyslancov a veľvyslancov vo Viedni.¹⁰⁵

Prvé doložené kontakty oboch aristokratov je možné s istotu datovať do prvej polovice 80. rokov 19. storočia. K vzájomným kontaktom rodiny grófa Štefana Pálffyho s vizovickými barónmi Stillfriedovcami dochádzalo teda ešte predtým, ako obe rodiny spojil manželský zväzok. Dôkazom sú správy v novinách *Pressburger Zeitung*, ktoré zachytávali i spoločenský život v Bratislave. Vďaka nim možno kontakty rodín doložiť minimálne v roku 1883 – v tom čase už boli vizovickí Stillfriedovci etablovanými členmi bratislavskej spoločenskej smotánky. Vo štvrtok 8. februára 1883 sa totiž v Bratislave konala dobročinná akadémia, spojená s finančnou zbierkou, ktorú usporiadal Spolok Červeného kríža v prospech obetí povodne v Rábe.¹⁰⁶ Publikum oslnila „rozkošná baronesa Františka Stillfriedová“, ktorej „prijemný zamatový mezosoprán“ dobyl publikum napriek tomu, že terceto z opery *Utajená svadba* od Domenica Cimarosioho spievala spolu s grófkami Máriou Lambergovou a Máriou Rossiovou.¹⁰⁷ Toto lichotivé hodnotenie spe-

⁹⁹ MZA, SM, kniha č. 4939 – Vizovice, matrika zomrelých 1885–1928, s. 40. Pochovaný bol 20. 12. 1887.

¹⁰⁰ JIRKA, A.: *Státní zámek Vizovice. Katalog obrazárny* [Katalóg]. Brno 1986, nepag.

¹⁰¹ Na budovaní knižnice majú zásluhu rody Blümegegovcov a Stillfriedovcov, jej začiatky siahajú do roku 1746 a bola kontinuálne dopĺňaná až do druhej svetovej vojny. Dejiny knižnice pozri v: CZINEGOVÁ, K. Vizovice. In MAŠEK, P. a kol: *Zámecké knihovny ve Zlínském kraji*. Zlín 2008, s. 101–109.

¹⁰² Prvým krokom, ktorý viedol k prijatiu aristokratky do tohto dámskeho spoločenstva, bolo spravidla uzatvorenie rovnorodého sobáša s nositeľom hodnosti c. a k. komorníka. Kandidátka na vstup musela preukázať určený počet šľachtických predkov. Až potom bola prijatá medzi aristokratky, ktoré boli zviazané náboženskými a dobročinnými povinnosťami. Podrobnejšie pozri: LOBKOWICZ, F.: *Encyklopedie řádu a vyznamenání*. Praha 1999, s. 139 a ŽUPANIČ, J.: *Nová šlechta Rakouského císařství*. Praha 2006, s. 244–245. Pozri aj pozn. č. 71.

¹⁰³ *Hof- und Staats-Handbuch der Österreichisch-Ungarischen monarchie für 1890*. Wien b. r., s. 242. Spolu s Lujzou v tom isto roku tento titul získala i grófka Žofia Choteková (1968–1914), neskoršia manželka arcivojvodu Františka Ferdinanda d'Este (1863–1914).

¹⁰⁴ *Hof- und Staats-Handbuch der Österreichisch-Ungarischen monarchie für 1887. I. Theil*. Wien b. r., s. 288.

¹⁰⁵ ŽUPANIČ, J.: *Nová šlechta Rakouského císařství*. Praha 2006, s. 30–31.

¹⁰⁶ *Pressburger Zeitung – Morgenblatt*, 8. 2. 1883, s. 3.

¹⁰⁷ *Pressburger Zeitung – Morgenblatt*, 10. 2. 1883, s. 2.

váckeého výkonu barónky Františky Stillfriedovej (1854–1937) bolo o to cennejšie, že jej spoluspeváčku grófkou Máriu Rossiovú môžeme stotožniť so staršou sestrou bratislavskej skladateľky grófkou Alexandriny Esterházyovej, rod. Rossiovej (1844–1919). Obe dámy boli dcérami talianskeho diplomata grófa Carla Rossiho (1797–1864) a slávnej nemeckej sopranistky Henrietty, rod. Sontagovej (1806–1854), po ktorej Mária zdedila spevácky talent.¹⁰⁸

Pritomnosť Františky Stillfriedovej v Bratislave nebola náhodná – rodina tam v roku 1883 trávila zimnú sezónu, čo dokazujú ďalšie zmienky v novinách: 11. februára bol publikovaný zoznam darcov, ktorí prispeli do zbierky pre obeť rábskej povodne – nachádza sa medzi nimi i meno Františkinoho otca, baróna Filipa Stillfrieda.¹⁰⁹ Rodina sa v Bratislave zdržiavala i v priebehu marca – 17. marca bolo verejne oznámené zasnúbenie ďalšej Filipovej dcéry – barónky Heleny Stillfriedovej (1851–1913) s už spomínaným barónom Filipom Redwitzom z Mníchova.¹¹⁰ Možno predpokladať, že sa v Bratislave vtedy zdržiavali všetci členovia domácnosti baróna Stillfrieda: okrem dcér Františky a Heleny aj syn Rudolf a ďalšia, vtedy ešte slobodná dcéra Mária (1845–1936). S istotou vieme, že v Bratislave sa zdržiavala i Filipova manželka barónka Hermína Stillfriedová, rod. grófkou Batthyányová, keďže len dva dni po zasnúbení dcéry Heleny noviny priniesli smutnú správu o jej úmrtí.¹¹¹ Barónka Hermína Stillfriedová zomrela 18. marca 1883 na zástavu srdca, ako miesto úmrtia je v matrike uvedená adresa Ventúrska ulica č. 12.¹¹² Krátka novinová správa strohý údaj z matriky rozširuje o informáciu, že sa tak stalo nečakane, po krátkej chorobe o pol jedenástej dopoludnia.¹¹³

Z hľadiska otázky bližšieho poznania pobytu Stillfriedovcov v Bratislave je dôležitý údaj o mieste úmrtia starej barónky. V roku 1883 táto adresa patrila dnešnému Pálffyho palácu, rozľahlej päťkrídlavej palácovej stavbe, pomenovanej po grófovi Leopoldovi Pálffym (1716–1773), zakladateľovi stupavskej línie staršej vetvy rodu, avšak v čase smrti Hermíny Stillfriedovej palác už patril Wachtlerovcom.¹¹⁴ Tí ako majitelia neobývali celý palác, ktorý i dnes patrí k najrozľahlejším palácovým stavbám v bratislavskom Starom Meste, ale väčšinu jeho plochy prenajímali.¹¹⁵ Práve túto možnosť využili Stillfriedovci počas svojho zimného pobytu v Bratislave v roku 1883 – u Wachtlerovcov bývali na tzv. priváte. Tak vzťah zosnulej barónky Stillfriedovej k adrese, na ktorej zomrela, charakterizovala i miestna tlač.¹¹⁶

Stillfriedovcov k Bratislave viazalo i príbuzenské puto – v meste sa často zdržiavali príbuzní Filipovej manželky Hermíny, ktorá pochádzala z pinkafeldskej línie grófskej vetvy rodu Batt-

¹⁰⁸ K Máriiným najznámejším vystúpeniam patrila jej účasť na bratislavskom koncerte Franza Liszta 19. apríla 1874, kde zaspievala pieseň La serenata od Gaetana Bragu, pričom ju na klavíri sprevádzal Franz Liszt (1811–1886) a na violončele Fridrich Dohnányi (1843–1909). Pozri: LENGOVÁ, J.: *K otázke rodových štúdií: Ženy v opernej a operetnej prevádzke bratislavského Mestského divadla (1886–1920)*. Musicologica, 2015, č. 2 [online]. [Citované 26. 10. 2017]. Dostupné na: <<http://www.musicologica.eu/?p=1210>>.

¹⁰⁹ *Pressburger Zeitung – Morgenblatt*, 11. 2. 1883, s. 2.

¹¹⁰ *Pressburger Zeitung – Abendblatt*, 17. 3. 1883, s. 1. Filip Redwitz pricestoval do Bratislavy 14. marca 1883 a ubytoval sa v bratislavskom hoteli Palugyay: *Pressburger Zeitung – Abendblatt*, 15. 3. 1883, s. 2. Sobáš Heleny Stillfriedovej a Filipa Redwitza sa konal vo Vizoviciach 23. 6. 1883. Manželov oddal švagor nevesty, gróf Arnold Lippe-Weissenfeld (1842–1908), kanonik viedenskej kapituly, mladší brat manžela Heleninej sestry Karoly (1847–1925). MZA, SM, kniha č. 4928 – Vizovice, matrika sobášených 1871–1900, s. 59.

¹¹¹ *Pressburger Zeitung – Abendblatt*, 19. 3. 1883, s. 2.

¹¹² AMB, ZCM, inv. č. 103 – Bratislava (farnosť sv. Martina), matrika zomrelých 1881–1883, s. 446–447, fol. 227, záznam č. 181.

¹¹³ *Pressburger Zeitung – Abendblatt*, 19. 3. 1883, s. 2.

¹¹⁴ ORŠULOVÁ, J.: *Heraldické pamiatky Bratislavy*. Bratislava 2007, s. 178.

¹¹⁵ Za konzultáciu k lokalizácii adresy a využívaniu paláca Wachtlerovcami ďakujeme PhDr. Štefanovi Holčíkovi, CSc.

¹¹⁶ *Pressburger Zeitung – Morgenblatt*, 29. 3. 1883, s. 6.

Marietta (vľavo) a Gabriela Stillfriedové so psom, okolo 1900
(Národný pamiatkový ústav, územná pamiatková správa v Kroměříži,
mobilizovaný fond Státního zámku Vizovice, inv. č. VI 215)

hyányovcov.¹¹⁷ Jej bratranec gróf Jozef Batthyány ml. (1836–1897) v Bratislave vlastnil dva susediace domy (č. 59 a 60, dnes už nejestvujú) v bloku medzi Jesenského a Gorkého ulicou.¹¹⁸ Na Gorkého ulici v Bratislave stál od 60. rokov 19. storočia i neogotický palác Štefana Pálffyho,¹¹⁹ ktorého rodina tak bola „susedom“ Batthyányovcov.

Na základe správ z novín *Pressburger Zeitung* sa o ďalších pobytoch Stillfriedovcov dozvedáme už len sporadicky: v roku 1883 noviny ešte priniesli správu, že 3. augusta 1883 sa „*barón Filip Stillfried, statkár vo Vizoviciach*“ ubytoval v bratislavskom hoteli Palugyay,¹²⁰ o dva roky

¹¹⁷ SNA, Pálfi – ČK, inv. č. 2456, šk. č. 241 – Verzeichniss der in dem Stammbaume der fürstlichen und gräflichen Familie v. Batthyány vorkommenden Familienmitglieder sammt biographischen Daten, s. 46. Pinkafeldská línia grófskej vetvy rodu svoj názov dostala podľa zámku Pinkafeld (maď. Pinkafő) ležiaceho v rakúskom Burgenlande, ktorý bol významným rodinným sídlom. Zakladateľom tejto línie bol gróf Imrich Batthyány (1707–1774), starý otec Hermíny Stillfriedovej, rod. Batthyányovej. Pozri: NAGY, I.: *Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal: Első kötet (A-Benyovszky)*. Pest 1857, s. 248.

¹¹⁸ Domy po jeho smrti zdedila jeho dcéra grófka Antónia Pongráczová, rod. Batthyányová (1864–1919), manželka grófa Friedricha Pongrácza (1850–1932). SNA, Pálfi – ČK, inv. č. 2458, šk. č. 242 – dohoda o rozdelení majetku po smrti grófa Jozefa Batthyány ml. z 21. 11. 1897, s. 62–64.

¹¹⁹ MENCL, V. – MENCLOVÁ, D.: *Bratislava. Stavebný obraz mesta a hradu*. Praha 1936, s. 162. Pozri aj: HUPKO, D. – OBUCHOVÁ, V.: *Pálffyovský seniorátny dom a palác Štefana Pálffyho v Bratislave. História a súvislosti*. Bratislava. Zborník Múzea mesta Bratislavy 24, 2012, s. 101–107.

¹²⁰ *Pressburger Zeitung – Morgenblatt*, 5. 8. 1883, s. 5.

Františka Stillfriedová, Žakelína, Lujza a Edmund Pálffyovci (zľava), okolo 1883
 (Národní památkový ústav, územní památková správa v Kroměříži,
 mobiliární fond Státního zámku Vizovice, inv. č. VI 6010)

neskôr sa barón Stillfried zúčastnil pohrebu princa Arthura Rohana (1826–1885),¹²¹ ktorý 17. februára 1885 zomrel v Bratislave¹²² – noviny informovali o jeho účasti v smútočnom sprievode, ktorého sa zúčastnil i gróf Štefan Pálffy.¹²³ V apríli 1885 noviny informovali, že barón Filip Stillfried „na záhradnú slávnosť štedro daroval“ kazetu, svietnik a popolník.¹²⁴

Poslednou indíciou, ktorá dokladá vzájomné kontakty medzi vizovickými Stillfriedovcami a červenokamenskými Pálffyovcami, tentoraz však priamo a úplne konkrétne, je skupinová ateliérová fotografia zachytávajúca štyroch mladých ľudí – troch mladých dám a jedného dôstojníka. Na zadnej strane tejto kabinetnej fotografie sa nachádza rukopisná poznámka, ktorá identifikuje portrétovaných: zľava barónka Františka Stillfriedová, stojaca grófka Žakelína Pálffyová

¹²¹ Princ Arthur Rohan (1826–1885) bol najstarším synom princa Benjamina Rohan-Guémenée-Rocheforta (1804–1846), ktorého v roku 1833 adoptoval jeho bezdetný strýko princ Jules Armand Rohan (1768–1836), vďaka čomu sa v roku 1892 Arthurov syn Alain (1853–1914) stal dedičom kniežacieho titulu a rodového majetku vrátane zámku Sychrov a pražského rodového paláca. Podrobnejšie pozri: ŽUPANIČ, J. – FIALA, M. – STELLNER, F.: *Encyklopedie knížecích rodů zemi Koruny české*. Praha 2001, s. 216–217.

¹²² AMB, ZCM, inv. č. 104 – Bratislava (farnosť sv. Martina), matrika zomrelých 1884–1886, s. 213–214, fol. 109, záznam č. 98. V matrike zomrelých je ako jeho domovské sídlo uvedený zámok Štířín v Čechách. Pochovaný bol 20. 2. 1885 na Ondrejskom cintoríne v Bratislave.

¹²³ *Pressburger Zeitung – Morgenblatt*, 21. 2. 1883, s. 2–3.

¹²⁴ *Pressburger Zeitung – Morgenblatt*, 29. 4. 1885, s. 3.

(1864–1938), grófka Lujza Pálffyová a gróf Edmund Pálffy (1863–1930).¹²⁵ Fotografia vznikla v trnavskom alebo piešťanskom ateliéri fotografa Viliama Wietza.¹²⁶ Fotografia zachytáva okrem mladej barónky Stillfriedovej súrodencov Lujzu a Edmunda Pálffyovcov a ich sesternicu Žakeľínu Pálffyovú, najmladšiu dcéru predčasne zosnulého grófa Rudolfa Pálffyho (1822–1878), staršieho brata Štefana Pálffyho. Podľa kartónu, na ktorom je fotografia nalepená, možno jej vznik datovať do prvej polovice 80. rokov 19. storočia – s istotou vznikla pred rokom stať sa žiadanou 1885.¹²⁷ Vďaka prítomnosti Edmunda Pálffyho možno obdobie jej vzniku spresniť na roky 1883–1884.¹²⁸

Sociálny rádius a prokreačná rodina

Vydajom do rodiny vizovických Stillfriedovcov sa významne rozšíril sociálny rádius nielen samotnej Lujzy ako novej členky tejto rodiny, ale i červenokamenských Pálffyovcov. Dve zo sestier Rudolfa Stillfrieda boli vydaté za príslušníkov nemeckej šľachty – mladšia Helena bola manželkou už spomínaného grófa Filipa Redwitza,¹²⁹ staršia Karola (1847–1925) bola od roku 1879 vydatá za ríšskeho grófa Egmonta Lippe-Weissenfelda (1841–1896),¹³⁰ majora 13. haličského hulánskeho pluku.¹³¹ Najstaršia Rudolfova sestra Mária (1845–1929) bola čerstvo vydatá: 16. augusta 1887, iba dva mesiace pred svadbou Rudolfa a Lujzy, sa vo Vizoviciach¹³² stala druhou manželkou grófa Jaromíra Bukůvku (1845–1936), kapitána jazdy 12. moravsko-sliezského dragúnskeho pluku v zálohe¹³³ a c. k. komorníka.¹³⁴ Posledná z Rudolfových súrodencov, už spomínaná Františka, zostala ako jediná slobodná.

Širší príbuzenský okruh Rudolfa a Lujzy Stillfriedovcov dopĺňali ďalší príbuzní – Rudolfov strýko barón August Wilhelm Stillfried (1806–1897), od roku 1859 penzionovaný poľný podmaršal rakúskej armády,¹³⁵ a druhý majiteľ 50. uhorského pešieho pluku „Fridrich Wilhelm Lud-

¹²⁵ Národný pamätkový ústav, územní pamätková správa v Kroměříži, mobiliárni fond Státního zámku Vizovice, inv. č. VI 6010. Rukopisnou poznámkou zadnú stranu fotografie doplnila barónka Marietta Stillfriedová (1890–1968), mladšia dcéra Rudolfa a Lujzy Stillfriedovcov – pravdepodobne po smrti svojej matky v rámci usporadúvania jej pozostalosti. Krstné meno Lujzy Pálffyovej je na rube fotografie napísané v podobe *Louise*.

¹²⁶ Pozitívne informácie k fotoateliéru pozri v: HLAVÁČ, L.: *Dejiny slovenskej fotografie*. Martin 1989, s. 113.

¹²⁷ Teda v „predmedailovom“ období, keďže v roku 1885 získal ateliér V. Wietza v krajinskej výstave v Budapešti svoju prvú medailu za fotografickú tvorbu. Podrobne pozri: JURČOVÁ, S.: *Viliam Wietz – fotograf v Trnave*. Novinky z radnice 26, 2015, č. 8, s. 18–20.

¹²⁸ Edmund Pálffy bol absolventom vojenskej akadémie v Hraniciach na Morave a od 1. 9. 1883 bol kadetom 13. husárskeho pluku. Pozri: JEDLICKSA, P.: *Eredeti részletek gróf Pálffy-család okmánytarához 1401–1653 s gróf Pálffyak életrajzi vázlatái*. Budapest 1910, s. 679 a *Kais. königl. Militär-schematismus für 1884*. Wien 1883, s. 548 a 602.

¹²⁹ Helena a Filip Redwitzovci so svojimi deťmi trávieli v zámku vo Vizoviciach letné mesiace aj po smrti Heleniných rodičov, keď majiteľom kaštieľa už bol jej brat Rudolf Stillfried. Pozri: LOEBEN, E. von: *Graf Marogna-Redwitz. Opfergang einer bayerischen Familie*. München 1985, s. 13–14.

¹³⁰ Sobáš sa uskutočnil vo Vizoviciach 16. 4. 1879. MZA, SM, kniha č. 4928 – Vizovice, matrika sobášených 1871–1900, s. 41.

¹³¹ Do hodnosti majora bol povýšený 1. 5. 1878. *Kais. königl. Militär-schematismus für 1880*. Wien 1879, s. 450 a 534. C. k. komorníkom stal až v roku 1885. *Hof- und Staats-Handbuch der Österreichisch-Ungarischen monarchie für 1887*. Wien b. r., s. 294.

¹³² MZA, SM, kniha č. 4928 – Vizovice, matrika sobášených 1871–1900, s. 83.

¹³³ BRÉZINA, V.: *Rytířský stav v Čechách a na Moravě v raném novověku. Rod Bukůvku z Bukůvky od středověku do 20. století*. České Budějovice 2008, s. 101–102. Do hodnosti kapitána jazdy (*Rittmeister*) bol povýšený 1. 5. 1878. *Kais. königl. Militär-schematismus für 1880*. Wien 1879, s. 455 a 493.

¹³⁴ Od roku 1874. *Hof- und Staats-Handbuch der Österreichisch-Ungarischen monarchie für 1887*. Wien b. r., s. 291.

¹³⁵ SCHMIDT-BRETANO, A.: *Die k. k. bzw. k. u. k. Generalität 1816–1918*. Wien 2007, s. 179 [online]. [Citované 26. 10. 2017]. Dostupné na: <<http://www.oesta.gv.at/DocView.axd?CobId=23130>>.

wig, Großherzog von Baden“,¹³⁶ vdovec po Márii Anne, rod. grófke Clam-Martinicovej (1802–1874). Jeho traja synovia – František (1837–?), Raimund (1839–1911) a najmladší Karol (1842–?) – nasledovali príklad otca a vstúpili do armády.¹³⁷

Rodinu druhého Rudolfovho strýka baróna Eduarda Stillfrieda, už spomínanej vedúcej osobnosti rakúskej katolíckej strany,¹³⁸ tvorila manželka Mária, rod. grófka Leslie (1818–1895)¹³⁹ a ich jediná slobodná dcéra Františka Stillfriedová (1839–1912). Františka od polovice 60. rokov 19. storočia do roku 1873 pôsobila na viedenskom dvore ako dvorná dáma cisárovnej – vdovy Karolíny Augusty (1792–1873).¹⁴⁰ C. k. dvornou dámou „na odpočinku“ bola v čase sobáša Rudolfa a Lujzy i barónka Alojzia Stillfriedová (1816–1890),¹⁴¹ jedna z Rudolfových tiet, ktorá dve desaťročia – od 50. do polovice 70. rokov 19. storočia – pôsobila ako dvorná dáma arcivojvodkyne Márie (1825–1915),¹⁴² manželky arcivojvodu Rainera (1827–1913) z tzv. Rainerovej línie.¹⁴³

V tejto súvislosti je príhodné spomenúť dosiaľ nepublikované pôsobenie ďalšej členky rakúskej línie rodu Stillfriedovcov v dvorských službách – grófky Márie Bukůvkovej, rod. barónky Stillfriedovej. Mária sa vydávala v roku 1887 ako 42-ročná, avšak už od roku 1874 bola členkou Radu Hviezdového kríža.¹⁴⁴ Zdá sa však, že Máriino pôsobenie – ešte ako slobodnej aristokratky – v zbore dvorných dám bolo len epizodické – nachádzame ju v roku 1874 ako členku dvorského štábu arcivojvodkyne Alžbety (1831–1903), manželky arcivojvodu Karola Ferdinanda (1818–1874) z tzv. Karlovej línie.¹⁴⁵ Napriek tomu, že jej patrilo status c. k. dvornej dámy, v schematicke je pri jej mene uvedená poznámka: „poverená vedením výchovy arcivojvodkyne Márie Kristíny“. ¹⁴⁶ V roku 1876 však už nie je uvádzaná ani v prípade dvora arcivojvodkyne Alžbety,

¹³⁶ *Kais. königl. Militär-schematismus für 1887*. Wien 1886, s. 370.

¹³⁷ WURZBACH, C. von: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. XXXIX. Theil. Stifft – Streele*. Wien 1879, s. 51.

¹³⁸ Pozri pozn. č. 54.

¹³⁹ WURZBACH, C. von: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. XXXIX. Theil. Stifft – Streele*. Wien 1879, s. 52.

¹⁴⁰ Predpokladáme, že sa jej dvornou dámou stala v roku 1865, dvorský schematicizmus z roku 1865 sme však nemali k dispozícii. Usudzujeme tak z toho, že medzi dámy Radu Hviezdového kríža bola prijatá práve v roku 1865. V roku 1866 je v schematicke uvedená ako jedna z troch dvorných dám cisárovnej – vdovy. Na tomto poste zotrvala do rozpustenia jej dvora a následne z dvorských služieb odišla. Pozri: *Hof- und Staats-Handbuch der Kaisesthumes Österreich für das Jahr 1866*. Wien b. r., s. 31.

¹⁴¹ Jej krstné meno na odlišenie od Lujzy Stillfriedovej, rod. Pálffyovej uvádzame v podobe Alojzia v akom je uvedené v zozname členov dvora arcivojvodkyne Márie. Na inom mieste v tom istom schematicke, v zozname dám s tzv. malým prístupom do komnát cisárovnej Alžbety (1837–1898), je jej krstné meno uvedené v podobe *Louise*. Wurzbach vo svojom lexikóne jej krstné meno uvádza zase v podobe *Ludovica*. Na tomto príklade sa dá veľmi dobre demonštrovať „flexibilita“ v používaní krstného mena v rôznych prostrediach – v domácom prostredí, v prostredí panovníckeho dvora na oficiálnej úrovni či v dôvernejšom styku v okruhu priateľov a známych. Porovnaj: *Hof- und Staats-Handbuch der Kaisesthumes Österreich für das Jahr 1857. Erster Theil*. Wien b. r., s. 30 a 41 a WURZBACH, C. von: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. XXXIX. Theil. Stifft–Streele*. Wien 1879, s. 50.

¹⁴² Jej pôsobenie na tomto poste je spoľahlivo doložené od roku 1857 do roku 1874 – v roku 1876 už v dvorských službách nepôsobila. Schematicizmus na rok 1875 sme nemali k dispozícii, preto je možné, že zo služieb dvora odišla až v tomto roku. Dámou Radu Hviezdového kríža sa však stala už v roku 1853, predpokladáme preto, že do služieb dvora vstúpila už v tomto roku. Schematicizmy z rokov 1853–1856 sme taktiež nemali k dispozícii k štúdiu. Pozri: *Hof- und Staats-Handbuch der Kaisesthumes Österreich für das Jahr 1857. Erster Theil*. Wien b. r., s. 41 a 94 a *Hof- und Staats-Handbuch der Österreich-ungarischen Monarchie für 1874*. Wien b. r., s. 49.

¹⁴³ Arcivojvodkyňa Mária (tak je uvedená v dvorskom schematicke) je známa aj ako Maria Karolína alebo Maria Rainer. Pozri: HAMANN, B. (ed.): *Habsburkové. Životopisní encyklopedie*. Praha 2010, s. 292 a 357–358.

¹⁴⁴ *Hof- und Staats-Handbuch der Österreichisch-Ungarischen monarchie für 1890*. Wien b. r., s. 238.

¹⁴⁵ HAMANN, B. (ed.): *Habsburkové. Životopisní encyklopedie*. Praha 2010, s. 54–56 a 211–212.

¹⁴⁶ *Hof- und Staats-Handbuch der Österreich-ungarischen Monarchie für 1874*. Wien b. r., s. 46.

ani jej dcéry arcivojvodkyne Márie Kristíny (1858–1929)¹⁴⁷ – jej pôsobenie preto trvalo nanajvyš do roku 1875.¹⁴⁸

Služba na viedenskom dvore v pozícii dvornej dámy bola považovaná za primeraný spôsob naplnenia života – aristokratka mohla popri plnení svojich povinností viesť samostatný život. Navyše na dvore sa pohybovalo mnoho aristokratov – možnosť, že si tak ešte nájde rovnocenného partnera, zostávala stále otvorená.¹⁴⁹ Keďže získaniu miesta dvornej dámy predchádzali presvedčivé referencie, menovanie aristokratky na tento post potvrdzovalo bezchybnú povesť šľachtického rodu.¹⁵⁰

Okruh afinitných príbuzných Lujzy Stillfriedovej dopĺňali i dve nevydaté Rudolfove tety, mladšie sestry jeho otca – Leokádia (1811–1889) a Armanda (1813–1905). Barónka Armanda Stillfriedová vstúpila v roku 1853 do Tereziánskeho ústavu šľachtičien na Pražskom hrade,¹⁵¹ jej staršia sestra Leokádia získala najskôr post čestnej dámy¹⁵² v brnianskom Ústave šľachtičien Škola Panny Marie,¹⁵³ v roku 1860 sa stala externou a od nasledujúceho roka i ona riadnou rezidenčnou dámou pražského Tereziánskeho ústavu šľachtičien.¹⁵⁴ Zisk miesta v niektorom tzv. ústavov šľachtičien, ktoré vznikli s cieľom zaopatrenia mladých a nevydatých dám z urodzených šľachtických rodín, bolo – okrem možnosti vstúpiť do kláštora a zložiť rehoľné sľuby – jednou z plnohodnotných možností naplnenia života slobodnej aristokratky.¹⁵⁵

Ak aristokratke nebolo umožnené využiť ani jednu z týchto možností, tak podľa nepísaných zásad šľachtickej spoločnosti bol povinný postarať sa o ňu otec, ženatý brat či manžel vydatej sestry. Zostať nevydatou ženou bez zamestnania (rozumej službu na dvore) alebo miesta v ústave šľachtičien, znamenalo zostať až do smrti „tetou“, s čím sa spájala absolútna závislosť na svojich mužských príbuzných.¹⁵⁶ Takéto aristokratky zostávali žiť spolu s rodičmi alebo po ich smrti žili v rodinách svojich súrodencov, ktorí podľa svojich možností finančne zabezpečovali ich život.¹⁵⁷ V tejto pozícii z afinitných príbuzných Lujzy Stillfriedovej boli v čase jej sobáša Aloj-

¹⁴⁷ *Hof- und Staats-Handbuch der Österreich-ungarischen Monarchie für 1876*. Wien b. r., s. 49–50.

¹⁴⁸ Dňa 11. 10. 1876 bola arcivojvodkyňa Mária Kristína (1858–1929) inštalovaná za abatyšu Tereziánskeho ústavu šľachtičien na pražských Hradčanoch. Pozri: ŠTĚPÁNEK, J.: *Tereziánský ústav šlechtičien na Pražském hradě. Císařská nadace a její vývoj s důrazem na Ferdinanda V. Dobrotivého*. In Sojka, J. a kol.: *Ferdinand V. Dobrotivý a umění jeho doby*. Praha 2012, s. 64.

¹⁴⁹ Porovnaj: WINKELHOFER, M.: *Adel verpflichtet. Frauenschicksale in der k. u. k. Monarchie*. Wien 2009, s. 113 a HOLEC, R. – BOVAN, M.: *V službách císaře Františka Jozefa. Z pamětí lokaja a dvorné dámy*. Bratislava 2013, s. 80.

¹⁵⁰ Dvorné dámy pre členky cisárskej rodiny boli vyberané takmer výlučne na základe odporúčani členov dvora – boli to spravidla príbuzné už slúžiacich dvorných dám alebo najvyšších dvormajsterek. Porovnaj: WINKELHOFER, M.: *Adel verpflichtet. Frauenschicksale in der k. u. k. Monarchie*. Wien 2009, s. 115–116 a DIEMEL, Ch.: *Adelige Frauen im bürgerlichen Jahrhundert. Hofdamen, Stiftsdamen, Salondamen 1800–1870*. Frankfurt am Main 1998, s. 113–118.

¹⁵¹ Inštalovaná bola 20. 5. 1854. Národný archív, Praha (ďalej iba NA), fond Tereziánsky ústav šlechtičien, Praha (ďalej iba TÚŠ), kniha č. 4 (nová matrika kapitulárok), pag. 147, č. 155.

¹⁵² Tento dámsky nadačný ústav sa často označuje nekorektné preloženým názvom Ústav šľachtičien Panny Márie Školskej. Od roku 1811 v ňom existoval inštitút čestných dám, ktoré menoval – na rozdiel od ostatných dám, ktoré spadali do právomoci cisárovnej – sám panovník. Pozri: ŽUPANIČ, J.: *Nová šlechta Rakouského císařství*. Praha 2006, s. 233. Za konzultáciu k názvu ústavu ďakujeme Mgr. Janovi Štěpánkovi.

¹⁵³ Tento post jej prislúchal už v roku 1837. Čestnou dámou ústavu šľachtičien v Brne bola prinajmenšom od roku 1840 i barónka Natália Stillfriedová (1810–?), jej staršia sestra. Pozri: *Hof- und Staats-Schematismus des österreichischen Kaiserthumes. I. Theil*. Wien 1837, s. 78, *Hof- und Staats-Schematismus des österreichischen Kaiserthumes. I. Theil*. Wien 1840, s. 80 a *Hof- und Staats-Schematismus des österreichischen Kaiserthumes. I. Theil*. Wien 1843, s. 67.

¹⁵⁴ NA, TÚŠ, kniha č. 4, pag. 155, č. 162.

¹⁵⁵ Pozri: ŽUPANIČ, J.: *Nová šlechta Rakouského císařství*. Praha 2006, s. 232.

¹⁵⁶ LENDEROVÁ, M.: *K hřichu i k modlitbě. Žena v minulém století*. Praha 1999, s. 74.

¹⁵⁷ Tento systém však nie vždy fungoval idylicky a nezriedka bol príčinou napätia v rodine. Pozri: WINKELHOFER, M.: *Adel verpflichtet. Frauenschicksale in der k. u. k. Monarchie*. Wien 2009, s. 109–112.

zia Stillfriedová, Rudolfova teta, a dve Fantišky – Rudolfova sesternica a najmladšia sestra. Pre Lujzu Stillfriedovú to nebolo nič nové – prítomnosť nevydatých „tiet“ poznala už z hradu Červený Kameň, kde v domácnosti jej otca žili nielen dve jeho slobodné sestry, Lujzine tety, grófkya Gabriela (1823–1905) a Šarlota (1832–1899) Pálffyové,¹⁵⁸ ale aj už spomínaná grófkya Žakelína Pálffyová, Lujzina sesternica.¹⁵⁹

Širší príbuzenský okruh Rudolfa a Lujzy Stillfriedovcov uzatváral Rudolfov tretí strýko barón Karol Stillfried (1818–1898), ktorý v roku 1850 uzatvoril nerovnorodé manželstvo s Annou Dittrichovou (1827–1894).¹⁶⁰ Pred vstupom do manželstva pôsobil v armáde – v roku 1847 bol nadporučikom 36. pešieho pluku,¹⁶¹ do výslužby odišiel v hodnosti kapitána.¹⁶² Z ich piatich potomkov sú bližšie známe iba osudy ich synov Adolfa Antona Stillfrieda (1856–1946), ktorý slúžil v armáde – v roku 1887 bol nadporučikom 1. sliezskeho pešieho pluku „Kaiser Franz Joseph“¹⁶³ – a Karola Stillfrieda (1857–?), ktorý bol v tom čase poručikom 35. českého pešieho pluku.¹⁶⁴ Ich sestra barónka Marianna Stillfriedová (1855–1940) sa v roku 1908 stala druhou manželkou baróna Karla Rolsberga (1852–1921), statkára a poslanca Ríšskej rady,¹⁶⁵ ktorého sídlom bol sliezske zámok Litultovice pri Opave.¹⁶⁶

Z dôvodu kompletnosti sociálneho rádia Lujzy Stillfriedovej, rod. Pálffyovej je potrebné spomenúť ešte manželstvo jej brata Vojtecha Pálffyho (1858–1924), ktorý sa v roku 1891 v rakúskom Kittsee, v sídle rodičov svojej snúbenice, oženil s grófkou Blankou Batthyányovou (1871–1946) z pinkafeldskej línie grófskej vetvy rodu.¹⁶⁷

Prokreačnú rodinu, teda rodinu, ktorú Lujza založila sobášom s barónom Stillfriedom, tvorili ich dve dcéry. Ako prvá sa manželom v Bratislave 30. novembra 1888 narodila dcéra Gabriela, pokrstená ako Gabriela Matilda Mária Hermína. V matrike je ako miesto jej narodenia uvedená adresa Laurinská 13, čo bola vtedajšia adresa pálffyovského seniorátneho domu. Gabrielinými krstnými rodičmi sa stali jej starí rodičia z matkinej strany – Štefan a Matilda Pálffyovci.¹⁶⁸

¹⁵⁸ HUPKO, D. – JANÁČKOVÁ, I. – TIHÁNYI, J.: *Koniec starých čias. Poslední Pálffyovci na hrade Červený Kameň 1848–1948*. Komárno 2012, s. 129.

¹⁵⁹ Lujzin otec Štefan Pálffy prevzal zodpovednosť za finančné zaistenie výchovy osirotených detí svojej švagrinej Paulíny Pálffyovej, rod. Donatiovej (1829–1881) po smrti svojho staršieho brata Rudolfa Pálffyho (1822–1878) z pokladnice červenokamenského panstva „*dokiaľ budem nažive a deti nebudú absolútne zaopatrené*.“ SNA, Pálfi – ČK, šk. č. 147, inv. č. 1324 – overená kópia listu Štefana Pálffyho priznávajúceho Paulíne Pálffyovej finančný príspevok na výchovu potomkov z 5. 2. 1878.

¹⁶⁰ *Stillfried z Ratonie Karl* [online]. [Citované 26. 10. 2017]. Dostupné na: <<http://gis.fsv.cvut.cz/zamky/genealogie/stillfried/php/person.php?o=37>>.

¹⁶¹ *Militär-schematismus des österreichischen Kaiserthumes*. Wien 1847, s. 182.

¹⁶² WURZBACH, C. von: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. XXXIX. Theil. Stifft – Streeel*. Wien 1879, s. 48.

¹⁶³ *Kais. königl. Militär-schematismus für 1887*. Wien 1886, s. 272. V roku 1915 bol povýšený do hodnosti generálmajora a o dva roky neskôr penzionovaný. SCHMIDT-BRETANO, A.: *Die k. k. bzw. k. u. k. Generalität 1816–1918*. Wien 2007, s. 179 [online]. [Citované 26. 10. 2017]. Dostupné na: <<http://www.oesta.gv.at/DocView.axd?CobId=23130>>.

¹⁶⁴ *Kais. königl. Militär-schematismus für 1887*. Wien 1886, s. 341.

¹⁶⁵ *Karl Borromäus Ferdinand Putz von Rolsberg* [online]. [Citované 26. 10. 2017]. Dostupné na: <https://de.wikipedia.org/wiki/Karl_Borrom%C3%A4us_Ferdinand_Putz_von_Rolsberg>.

¹⁶⁶ MAŠEK, P.: *Modrá krv. Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*. Praha 2003, s. 228.

¹⁶⁷ HUPKO, D.: *V tieni manžela? Blanka Batthyány a Lucia Wilczek v úlohách pálffyovských manželiek na prelome 19. a 20. storočia*. In Dudeková, G. a kol.: *Na ceste k modernej žene. Kapitoly z dejín rodových vzťahov na Slovensku*. Bratislava 2011, s. 330. Blankin otec Jozef Batthyány ml. (1836–1897) bol bratrancom barónky Hermíny Stillfriedovej, rod. Batthyányovej (1815–1883), matky Rudolfa Stillfrieda. Blanka bola teda mladšou sestrou grófkya Antónie Pongráczovej, rod. Batthyányovej (1864–1919). Pozri pozn. č. 117 a 118.

¹⁶⁸ AMB, ZCM, inv. č. 49 – Bratislava (farnosť sv. Martina), matrika pokrstených 1887–1889, s. 303–304, fol. 153, záznam č. 532.

Marianna Dessewffyová, krstná mama Marietty Stillfriedovej, 80. roky 19. storočia
(Národný pamiatkový ústav, územná pamiatková správa v Kroměříži,
mobiliárny fond Státního zámku Vizovice, inv. č. VI 200)

Z hľadiska výberu krstného mena baronesy Gabriely možno konštatovať, že v prípade vizovických Stillfriedovcov išlo o nové krstné meno, ktoré sa dovtedy v rakúskej (barónskej) vetve nevyskytlo. Ani v prípade červenokamskej línie pálffyovského rodu toto meno nepatrilo k úplne obvyklým. Lujzu Stillfriedovú pri jeho výbere s najväčšou pravdepodobnosťou ovplyvnila jej obľúbená teta, už spomínaná Gabriela Pálffyová. Do úvahy však pripadá i už spomínaný gróf Gabriel Pálffy, brat barónky Stillfriedovej, ktorý zomrel hneď po narodení. Druhé meno dostala Gabriela Stillfriedová podľa svojej starej matky z matkinej strany (Matilda Pálffyová) a posledné krstné meno odkazuje na starú matku z otcovej strany (Hermína Stillfriedová).

Mladšia dcéra Marietta sa narodila vo Vizoviciach 12. septembra 1890 a pokrstená bola ako Mária Anna Alojzia Gabriela. Mariettinými krstnými rodičmi sa stali jej starý otec gróf Štefan Pálffy a grófka Marianna (Mária Anna) Dessewffyová (1850–1919),¹⁶⁹ ktorú počas neprítomnosti na krste zastúpila Matilda Pálffyová.¹⁷⁰ V prípade krstných mien Marietty Stillfriedovej je poodhalenie motivácie ich výberu, aj v súvislosti s vyššie uvedeným, o čosi jednoduchšie: prvé

¹⁶⁹ Grófka Mária Anna Dessewffyová (1850–1919) bola dcérou Júliusa Dessewffyho (1820–1878), staršieho brata Matildy Pálffyovej, a jeho manželky Anny, rod. Senneyovej (1821–1879). Mária Anna Dessewffyová bola teda sesternicou Lujzy Stillfriedovej. Pozri: NAGY, I.: *Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. C–GY.* Pest 1858, s. 305.

¹⁷⁰ MZA, SM, kniha č. 4915 – Vizovice, matrika pokrstených 1886–1901, s. 84.

dve krstné mená odkazujú na jej krstnú matku Mariannu Dessewffyovú a meno Alojzia je českým variantom matkinho mena Lujza.

Stillfriedovci a Bratislava II (po roku 1887)

Puto vizovických Stillfriedovcov k Bratislave, zdanlivo prerušené smrťou barónky Hermíny Stillfriedovej, rod. Batthyányovej v roku 1883, pokračovalo kontinuálne i po jej smrti – sobáš jej syna Rudolfa Stillfrieda s Lujzou Pálffyovou, dcérou správcu pálffyovského seniorátneho panstva a od roku 1900 seniora pálffyovského rodu¹⁷¹ a bratislavského grófa,¹⁷² bol dostatočným dôvodom na častú prítomnosť manželského páru v Bratislave.

Rodina baróna Stillfrieda sa v Bratislave zdržiavala pravidelne – počas svojho pobytu nevyužívala ubytovanie v niektorom z bratislavských hotelov, resp. ubytovanie na priváte, ale ubytúvala sa vždy na prvom poschodí pálffyovského seniorátneho domu na Laurinskej ulici.¹⁷³ Ich sezónne pobyty máme v tomto objekte, v tesnom susedstva paláca Štefana Pálffyho, Lujzinho otca, doložené v rokoch 1888–1900. Vizovickí Stillfriedovci sa zdržiavali v Bratislave spravidla tri mesiace v roku: ich pobyty máme doložené na prelome rokov 1888 a 1889¹⁷⁴ a 1895 a 1896, od februára do apríla v rokoch 1889 a 1893, od augusta do októbra v rokoch 1894 a 1900. Najdlhší súvislý pobyt Stillfriedovci v Bratislave strávili od 1. augusta 1889 do 31. januára 1890. O dĺžke pobytov Stillfriedovcov v Bratislave sme informovaní vďaka zachovanému súboru ôsmich účtov za ubytovanie na meno baróna Rudolfa Stillfrieda, ktoré vystavila učtáraň pálffyovského seniorátu.¹⁷⁵

Časovú os pobytov Rudolfa a Lujzy Stillfriedovcov v Bratislave dopĺňajú opäť správy z novín *Pressburger Zeitung*. Ranné vydanie novín prinieslo 7. februára 1891 správu o konaní dôstojníckeho plesu¹⁷⁶ v bratislavskom hoteli König von Ungarn. Noviny okrem účasti baróna Stillfrieda vyzdvihli spomedzi „neobvykle vysokého počtu skvelých toaliet oslňujúcich dám“ róby barónok Stillfriedových.¹⁷⁷ Vzhľadom na nízky vek Rudolfových dcér mali noviny isto na mysli večernú toaletu jeho manželky Lujzy a niektorej ďalšej Rudolfovej príbuznej – do úvahy pripadá Rudolfova najmladšia slobodná sestra Františka Stillfriedová. V máji 1891 noviny priniesli krátku

¹⁷¹ REISZIG, E.: *A Pálffyak*. In Borovszky, S. (ed.): *Magyarország vármegyéi és városai. Pozsony vármegye*. Budapest 1910, s. 738.

¹⁷² Senior pálffyovského rodu mal právo používať titul bratislavského grófa, ktorý ako jeden z tzv. krajinských barónov patrilo po stáročia k najvyšším hodnostárom Uhorska. Po nástupe Habsburgovcov na uhorský trón síce význam titulu upadol, bratislavský gróf však stále bol členom hornej komory uhorského snemu. Pozri napr.: FALLENBÜCHL, Z.: *Magyarország főméltóságai*. Budapest 1988, s. 63–64 alebo PÁLFFY, G.: *Baróni a magnáti v Uhorskom kráľovstve v 16. storočí*. *Forum historiae* 4, 2010, č. 2 [online]. [Citované 26. 10. 2017]. Dostupné na: <http://www.forumhistoriae.sk/FH2_2010/texty_2_2010/palffy.pdf>.

¹⁷³ Nazdávame sa, prvé poschodie seniorátneho domu na Laurinskej ulici v Bratislave bolo k dispozícii pre všetkých členov pálffyovskej rodiny počas ich pobytov v meste. Viac pozri príslušné statne v štúdiu: HUPKO, D. – OBUCHOVÁ, V.: *Pálffyovský seniorátny dom a palác Štefana Pálffyho v Bratislave. História a súvislosti*. Bratislava. Zborník Múzea mesta Bratislavy 24, 2012, s. 79–116.

¹⁷⁴ Počas tohto pobytu sa manželom v Bratislave 30. 11. 1888 narodila prvorozená dcéra Gabriela.

¹⁷⁵ SNA, Pálfi – ČK, inv. č. 3551, šk. č. 350. Trojmesačný pobyt v byte na prvom poschodí seniorátneho domu vrátane poplatku za vodovod ho stál vždy 149 zlatých (guldenov) a 75 ½ grajciara. V roku 1900 (po prepočte kurzom 1 zlatý = 2 koruny) zaplatil 299 korún 51 halierov. Ceny nájomného teda boli určené stabilne a nerástli.

¹⁷⁶ Dôstojnícke plesy mali v Bratislave dobré meno – v meste sídlila vojenská posádka so silným dôstojníckym zborom, ktorého členovia sa zapájali do spoločenského života v meste. Počas fašiangov pripravovali viacero plesov – ples vojenského kasína, poddôstojníkov, jednoročných dobrovoľníkov, veteránskeho spolku či plesy jednotlivých plukov. Pozri: SALNER, P. a kol.: *Taká bola Bratislava*. Bratislava 1991, s. 55–56.

¹⁷⁷ *Pressburger Zeitung – Morgenblatt*, 7. 2. 1891, s. 5.

správu o tom, že barónka Lujza Stillfriedová do lotérie v prospech bratislavského chudobinca darovala čajovú kanvicu.¹⁷⁸ Obdobne sa Lujza zachovala i v roku 1898, keď na jarnú slávnosť v prospech bratislavského chudobinca darovala päť zlatých.¹⁷⁹ Vo sfére dobročinnosti bola Lujze vzorom jej matka Matilda Pálffyová, známa svojou filantropiou a štedrou podporou bratislavských charitatívnych spolkov, najmä ako podporovateľka prvej bratislavskej ľudovej kuchyne.¹⁸⁰ V januári 1898 sa v Bratislave konal veľký koncert s tombolou, ktorého výťažok bol určený na podporu oboch bratislavských ľudových kuchýň. Jeho iniciátorkou bola práve Matilda Pálffyová. Noviny *Pressburger Zeitung* informovali, že na slávnosti grófkou Pálffyovú zastúpila jej dcéra „*pani barónka Stillfriedová*.“¹⁸¹

Ďalšie zmienky o prítomnosti barónky Stillfriedovej a jej manžela v Bratislave noviny priniesli v roku 1908. Noviny uvrejnili správu, že Lujza bola medzi darcami do tomboly v prospech mestskej i novomestskej ľudovej kuchyne pod záštitou arcivojvodkyne Izabely (1856–1931), manželky arcivojvodu Fridricha (1856–1936),¹⁸² ktorej konanie bolo naplánované na 5. apríla 1908.¹⁸³ O šesť týždňov neskôr, 18. mája 1908 sa Rudolf a Lujza Stillfriedovci zúčastnili na dvorskom soirée u arcivojvodského páru Fridricha a Izabely v Grassalkovichovom paláci v Bratislave,¹⁸⁴ na ktoré boli pozvaní predstavitelia armády, civilných štátnych úradov, duchovenstva i spoločenských elít.¹⁸⁵

Posledným pramene doložený pobytom Lujzy Stillfriedovej v Bratislave bol pobyt vo februári 1909: v nedeľu 14. februára tohto roku v pálffyovskom seniorátnom dome na Laurinskej ulici v Bratislave ako 51-ročná zomrela.¹⁸⁶ Ranné vydanie novín *Pressburger Zeitung* hneď na druhý deň ráno prinieslo stručné oznámenie o jej skone, pričom noviny uviedli, že zomrela „*o pol jedenástej v noci po krátkej chorobe*.“ Noviny zároveň čitateľov informovali, že telo zomrelej bude prevezené do Vizovic „*k večnému odpočinku*.“¹⁸⁷ Posviacka jej telesných pozostatkov sa uskutočnila v utorok 16. februára o tretej hodine popoludní v paláci jej otca na dnešnej Gorkého ulici.¹⁸⁸ Ako noviny avizovali, po posviacke telesných pozostatkov bolo telo barónky Lujzy Stillfriedovej prevezené do Vizovic, kde bolo 18. februára 1909 uložené do stillfriedovskej rodovej hrobky na tamomšom cintoríne.¹⁸⁹ Jej životný príbeh sa uzavrel.

¹⁷⁸ *Pressburger Zeitung – Morgenblatt*, 1. 5. 1891, s. 3.

¹⁷⁹ *Pressburger Zeitung – Morgenblatt*, 29. 4. 1898, s. 2.

¹⁸⁰ V rokoch 1869–1899 pôsobila ako predsedníčka bratislavského oltárneho spolku, horlivou podporovateľkou prvej bratislavskej ľudovej kuchyne bola od roku 1891 až do svojej smrti. Pozri: JEDLICKSKA, P.: *Eredeti részletek gróf Pálffy-család okmánytarához 1401–1653 s gróf Pálffyak életrajzi vázlatái*. Budapest 1910, s. 626–627.

¹⁸¹ *Pressburger Zeitung – Morgenblatt*, 9. 1. 1898, s. 3.

¹⁸² Jej životopisný medailón pozri: HAMANN, B. (ed.): *Habsburkové. Životopisní encyklopedie*. Praha 2010, s. 167–168.

¹⁸³ *Pressburger Zeitung – Morgenblatt*, 22. 3. 1908, s. 5. Okrem Lujzy sú medzi darcami uvedené i mená jej rodičov Štefana (1828–1910) a Matildy (1827–1908) Pálffyovcov, brata Vojtecha Pálffyho (1858–1924) s manželkou Blankou (1871–1946) a Blankinej sestry grófkou Antónie Pongráczovej (1854–1919) s manželom Fridrichom Pongráczom (1850–1932).

¹⁸⁴ Arcivojvoda Fridrich (1856–1936) bol veliacim generálom 5. armádneho zboru v Bratislave a s rodinou sídlil v Grassalkovichovom paláci na dnešnom Hodžovom námestí, ktorý mu patrilo od roku 1887. Jeho životopisný medailón pozri v: HAMANN, B. (ed.): *Habsburkové. Životopisní encyklopedie*. Praha 2010, s. 149–150.

¹⁸⁵ *Pressburger Zeitung – Morgenblatt*, 19. 5. 1908, s. 2–3.

¹⁸⁶ Rímskokatolícka cirkev, farnosť sv. Martina Bratislava, matrika zomrelých 1909–1912, s. 9, zápis č. 72. Ako príčina úmrtia je v matrike uvedená cukrovka.

¹⁸⁷ *Pressburger Zeitung – Morgenblatt*, 15. 2. 1909, s. 2.

¹⁸⁸ *Pressburger Zeitung – Morgenblatt*, 17. 2. 1909, s. 3. Súčasťou krátkej správy v novinách bol aj zoznam darcov smútočných vencov s uvedením textov na ich stuhách.

¹⁸⁹ MZA, SM, kniha č. 4939 – Vizovice, matrika zomrelých 1885–1928, s. 354, záznam č. 8.

Na záver

Výsledkom rekonštrukcie životného príbehu barónky Lujzy Stillfriedovej, rod. grófký Pálffyovej je konkrétna prípadová štúdia – historici venujúci sa dejinám každodennosti aristokracie, resp. mentalite a životnému štýlu šľachty v druhej polovici 19. a prvej dekády 20. storočia získavajú k dispozícii ďalší komparatívny materiál, ktorý je možné využiť pri realizácii ďalších výskumov.

Život Lujzy Stillfriedovej, rod. Pálffyovej je príkladom „typického“ modelu naplnenia života aristokratky – grófska dcéra z rešpektovanej rodiny s výborným pôvodom sa vďaka kvalitnému všeobecnému vzdelaniu a dostatočnému finančnému zázemiu rodiny dobre vydá, stane sa paňou domu, porodí manželovi potomstvo a vedie domácnosť, vytvára zázemie manželovi, zúčastňuje sa spoločenských podujatí, dbá na dobročinnosť, leto trávi vo vidieckom sídle a zimnú spoločenskú sezónu v meste. Na základe takejto sumarizácie možno život barónky Stillfriedovej označiť za učebnicový príklad naplnenia života príslušníčky rakúsko-uhorskej aristokracie. Zároveň sa priam ponúka položiť otázku, aký zmysel malo vynaloženie energie a času na vypracovanie tejto prípadovej štúdie, keď všetko zapadlo do predpokladaných hypotéz. Odpovedať nie je jednoduché, keďže otázka je skutočne opodstatnená.

Detailnou rekonštrukciou životného príbehu Lujzy Stillfriedovej sa skutočne podarilo potvrdiť východiskové hypotézy, ktoré vo všeobecnosti charakterizujú život veľkej väčšiny ženských príslušníčok aristokracie Rakúsko-Uhorska. Zároveň sa však podarilo dosiaľ izolované poznatky o jej živote doplniť o výsledky nových výskumov a interpretovať v nových súvislostiach a v širšom kontexte. Čitateľ tak k dispozícii dostáva prácu, ktorá dopĺňa doteraz známe fakty o dejinách červenokamenskej línie staršej vetvy rodu Pálffyovcov a zároveň rozširuje i poznatky o životnom štýle vizovických Stillfriedovcov. Vďaka vykonaniu mikrohistorických sond a využitiu genealógie pri rekonštrukcii sociálneho rádia barónky Stillfriedovej bolo možné poukázať na doteraz neznáme, resp. opomínané súvislosti v príbuzenských vzťahoch, najmä v prípade rakúskej (barónskej) línie rodu Stillfriedovcov – predovšetkým v oblasti pôsobenia členiek tejto línie ako dvorných dám.

Rovnako prínosné bolo i sledovanie vzájomných kontaktov červenokamenských Pálffyovcov s vizovickými Stillfriedovcami a vzťahu Stillfriedovcov k Bratislave. Vďaka využitiu dobovej tlače sa podarilo poodhaliť vzájomné vzťahy rodín pred uzatvorením manželstva Rudolfa Stillfrieda s Lujzou Pálffyovou a v kombinácii s interpretáciou archívnych prameňov bolo možné poukázať na dosiaľ nedostatočne reflektovaný fenomén – zimné pobyty príslušníkov šľachty z krajín Koruny českej v Bratislave, ktorá bola v sledovanom období mestom na periférii, i keď stále s vyspelým kultúrnym a relatívne rušným spoločenským životom.

Naostatok, vypracovanie tejto prípadovej štúdie (opäť) potvrdilo fakt, že hoci učebnicové poučky o „kariérnych“ modeloch v prípade urodzených dám platia, ich praktická realizácia bola v skutočnosti rovnako jedinečná tak, ako boli individuálne životné osudy konkrétnych jednotlivcov – v prípade Lujzy Stillfriedovej, rod. Pálffyovej sa tak podarilo poukázať na relatívnu platnosť všeobecne prijímaných vekových mantinelov, v ktorých mladé aristokratky vstupovali do manželstva, relatívne platný bol v jej prípade i imperatív stavovsky rovnocenného manžela – hoci uzatvorila sobáš s príslušníkom aristokracie, išlo o príklad hypogamie, t. j. manželského zväzku grófký s barónom. Dôležitým faktom pri akceptácii takéhoto zväzku zo strany rodičov nevesty bola skutočnosť, že nastávajúci manžel Lujze garantoval zabezpečenie prinajmenšom takého životného štandardu, na aký bola zvyknutá z rodičovského domu, pričom v pozadí radosti otca ženicha z oznámeného zasnúbenia možno hľadať nielen uspokojenie z vytvorenia predpokladu na zabezpečenie legitímneho pokračovateľa rodu, ale aj zvýšenie spoločenskej prestíže

barónskej línie vďaka sobášu s príslušníčkou grófskeho rodu. Rovnako relatívne možno hodnotiť i zabezpečenie potomstva – napriek tomu, že i táto podmienka bola v prípade Rudolfa Stillfrieda a Lujzy Pálffyovej splnená, mužského potomka sa manželia nedočkali.

Hoci štúdia prináša významné penzum nových poznatkov, resp. novú interpretáciu dávnejšie známych faktov, stále zostáva niekoľko „bielych“ miest, ktorých doplnenie predstavuje výzvu pre ďalších bádateľov. Deklarované ciele z úvodu štúdie sa však naplniť podarilo – vznikol tak pomerne komplexný opis života Lujzy Stillfriedovej, rod. Pálffyovej od narodenia až po jej skon.

PhDr. Daniel Hupko, Ph.D.
Múzeum mesta Bratislavy
Radničná ul. č. 1
815 18 Bratislava
Slovensko
e-mail: daniel.hupko@bratislava.sk